

Altera Domine
libra



[Faint, illegible handwriting in a cursive script, possibly a title or a list of names.]

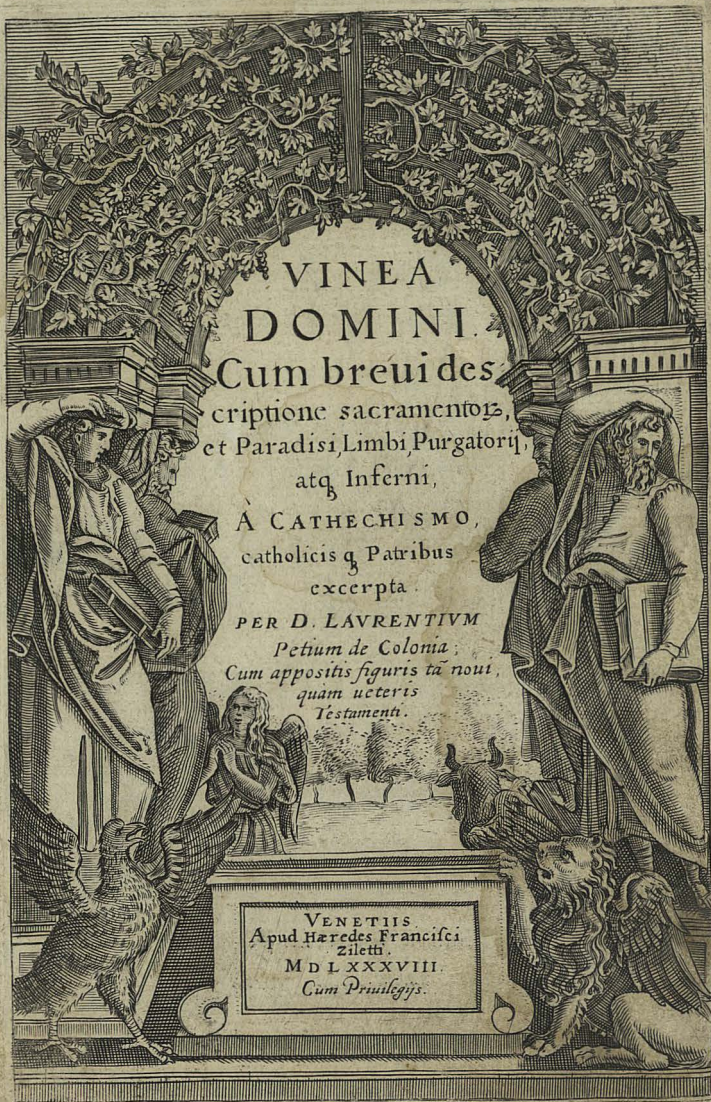


[Faint, illegible text, possibly a date or a name.]

[Faint, illegible text, possibly a date or a name.]

[Faint, illegible text, possibly a date or a name.]





G
C
2160



ILLVSTRI
FIRMO PORRO
IVR. VTR. DOCT.
CLARISSIMO

VNI EX DOMINIS
MANTVAE DVCALIS
MAGISTRATVS. &c.

Hieronymus Porrus
S. D.



ANC sacram DO.
MINI VINEAM
qua nuper ab eius
Authore donatus
sum , amplissimo
nomini tuo pluribus de causis dica
re æquum esse duxi , sed potissime

A 2 ex-



extiterunt tum meus in te amor, ac
obseruantia, tum operis dignitas,
quæ præstantissimum uirum, cui
nuncupari posset flagitabat. Qui
cum unus ex omnibus eligendus
fuiſſet inter multos grauissimos, :
necessitudine mihi coniunctos &
quem tecum compararem nusquã
reperi. Tu enim Religione, Doctrina,
summisq; virtutibus perornatus
cæteris mihi carior esse debes,
cum maximè præstes antiquitate,
ac imaginibus Auorum, quorum
nominibus, ac rebus præclare ge-
stis multi scriptores libros suos ex-
ornarunt: quibus omnibus com-
pertum est, plurimos ex hac nostra
illustri progenie Heroes amplif-
simis honoribus decoratos apud
Summos Principes toto ferè terra-
rũ orbe floruisse. Quid plura? Ioan-
nes

nes Angelus Porrus is fuit, quem non modo Historici in suis Annalibus habere peroptarint, uerum etiam Deus ipse Opt. max. in Sanctorum suorum numerum aggregarit. Hic enim ab ineunte ætate igni diuino flagrans Seruitarum ingressus Religionem, omnibus fortunæ bonis, quibus maxime affluebat prorsus neglectis, nihil magis curauit, quàm ut cælestia vere bona tandem possidere posset. Hac etenim mundi Sylua relictæ in Vineam CHRISTI migrans, eam sic excoluit, ac putando custodiu-
uit, ut optimus Agricola à summo Deo appellari, tandemq. post ingentes labores fructus uberrimos cumulate recipere meruerit. Hic etiam arctissimis Religionis suæ legibus obstrictus, atque deuinctus

A 3 in

in abditas , horrentesq̃. Montis Se-
narij cauernas profectus , acerri-
mam ibi , sanctissimamq̃. uitam a-
gere constituit , quippe qui non-
dum viginti annorū confecto cur-
riculo, ieiunijs, orationibus , disci-
plinisq̃. vacauit , donec sibi à Deo
opt. max. mortis hora significata
Mediolanum reuersus ægritudine
affectus est . Qui sicut viuens mul-
tis miraculis claruit; sic etiam à cor-
poris compagibus abstractus di-
gnus effectus est, cui Angeli palam
inseruirent, eiusq̃. incorruptum &
gloriosum corpus per multos dies
inhumatum iacuit, quod populus
Mediolanensis inuifere, & venerari
nunquam satis habuit, verissimis
Cronicis eiusdem Religionis id at-
testantibus. Tu igitur, qui tanquam
fulgentissimum Sydus è tanto lumi-
ne

ne exortum sacrarum litterarum
studio maiorem in modum delecta-
ris, hoc munus hilari fronte exci-
pe; Nam huiusmodi lectione ad
sempiternum ævum perfruendum
ita mentes excitantur, ut nihil præ-
stantius ab omnibus Catholicæ Fi-
dei cultoribus exoptari queat.
Quod quidem tum ad postero-
rum vtilitatem, & gloriam, tum
ad meæ in te voluntatis propensio-
nem declarandam gratissimum fo-
re spero. Interea maiora beneuo-
lentiæ pignora, & observantiæ er-
ga te meæ signa expecta, & me in
tuo ære positum dilige, ac perpe-
tuo fove.

Camilli Cautij. I. C. Ad Laurentium Petium.

*At tua Laurenti vite dat Vineae fructus,
Diuini Cultus mystica signa ferens.*



Marci Antonij Mazzonij.

*Vinea quid signat, fructus, floresq., rosaq.,
Explicat hic Petius religione gravis.*



LAVRENTIVS PETIVS
CANDIDO LECTORI.

GV M semper optauerim optime lector,
omnibus prodesse, omnibusq. rem
gratam facere, religiosis uiris praefer
tim ijsq. Sacerdotibus, qui se totos pietati tra
dentes, ea quae ad Sacerdotale spectarent munus
optime tenere desiderarent, id plus quam in ceteris
circa Sacramenta efficere conatus sum. Quip
pe, qui multorum precibus, eorumq. ualde mihi
Familiarium, multis annis antequam Catechi
smus in lucem prodiret, illud edidi opusculum,
quod Epitome Sacramentorum inscribitur; quod
opus pergratum, & utile omnibus accidisse indica
ui, cum toties totq. in ciuitatibus typis mādatum
sit. Demum mihi uisum fuit, aliquam pulcram, no
uamq. uiam commentari, qua quis localem sibi me
moriā Sanctissimorum Sacramentorum efficere
posset, sicq. commentatus eram, figurasq. etiam
triumphantis illius, huiusq. militantis ecclesiae de
linea.

lineaueram, in hisq. figuris Paradisum ostende-
bam, cum omnibus ijs gaudijs, quæ in eo à cun-
ctis ferè excogitari posset, cum Christo sponso,
sponsaq. ecclesia sua Sancta, Vineaq. sepe circum-
data esset in ijs conspiciebatur militia huius eccle-
siam representans, in quam magnus ille paterfami-
lias Deus diuersis horis diuersos operarios mit-
tit. Hanc septipartitam effinxeram, ut septem
ecclesiæ Sacramenta indicarent, Veterisq. testa-
menti figuras ijs aptaueram, nempe Arham Di-
lunij, Circumcisionem, Transitus maris rubri,
aliasq. figuras, quibus Sacrum Baptisma exprimi-
tur adiunxeram. Propè hac etiam, & Lymbum,
& Purgatorium. Altera uero parte Infernus cõ-
spiciebatur, ijs assignatus, qui opus perficere no-
luerunt, immò uerò substantiam sibi traditam à
patre dissiparunt, & ab Ecclesia cesserunt, qui
in Infernum recipi uidentur. Quæ omnia bre-
uibus quibusdam Declarationibus illustranda
curui, ea mente, ut in tabulam unam impri-
merentur, & sic posteritati commendarentur;
Hæcq. ante pestilentia tempus, cuidam familia-
ri Venetijs dederam, ut opus perficeret, qui cum
mor-

morbi immanitatem incrudescere uidisset, fugam
arripuit, ego autem tunc temporis, & laborem,
& opus perdidisse putaueram: Deo tamen opti-
mo maximo gratias ago, qui mihi largiri dignatus
est, cum post biennium Venetias reuersus fui-
sem, quod opus, quamuis imperfectum, inuenerim.
Cumq; Hieronymum Porrum mei amantissimū
conuenissem, qui simili modo omnium commo-
di est studiosus, ac me ita sentire intelligeret, mi-
hi facile persuasit, optimum gratumq; opus fore, si
liber figurarū in Diuersas tabulas digestarum ede-
retur, quæ certo ordine composita suas proprijs
locis passim declarationes haberent, ut quilibet sa-
cerdos, uel clericus totam huius rei seriem memo-
riæ mandare, ac retinere facillime posset. Quod
tū quia multi refert, tū quia illis ualde neces-
sarium est; qui piè, ac religiosè uiuunt, gratum
fore perspiciebat. Ad hæc addebat maioris com-
moditatis esse, eorum præsertim, qui parum ocu-
lorum acie ualent, ut charactere paulò maiori o-
pus traderetur, sententiam hanc suam ipse proba-
ui, totumq; hoc ei negotium delegaui, qui qui-
dem nulli sumptui parcens, ac omnium etiam be-
neficij

neſcij cupidus, opus iſtud ſanè cum omnibus ſu-
pradiſtis figuris ære incifis exornatum reddere
curauit. Hic ſtudioſe optimeq. lector, humana
huius noſtræ vitæ ſtatum, tum in hoc mundo, in
quo uiuimus, tum in alio, ad quem peruenire ſpe-
ramus, & nitimur, facile contemplari poteſ.
Figuras enim habes, quæ oculum paſcant, & alli-
ciant, ac itidem ſcripturam, quæ mentem trahat,
& eleuet ad ea, quæ & ſcire, & intelligere uir
Chriſtiana religione munitus omnino debet. Ad
hoc igitur clericos hortatos maximè uolo, ut hac
myſteria, hiſ figuris expreſſa, & quaſi ob oculos
poſita contemplari continè non aſpernentur, ſi
tamen beatas illas ſedes implere deſiderant, quæ
Chriſti fidelibus in cælo ſeruantur. Nam, (teſte
Dauid) beatitudinè aſequitur, qui Dei legem dies
noctesq. meditatur. Quòd autem candide lector,
hoc opuſculum ſtadiumq. meum, ac laborem, &
induſtriam familiaris noſtri Porri, ut ſtudioſè
completearis non oro tantum, uerum etiam hortor,
ſpero enim hoc non tam tibi incundum, quàm per-
uile fore. Vale.

Signi-



Significatio , seu Declaratio, ac Index re-
rum & nominum quæ continentur
in Figura totius Vineæ .

- A. V R B S beata Hierusalem figuratur pro Paradi-
so, de quo in isto . Cap. I. fol. 1
- B. Figuræ duæ, scilicet viri, & mulieris in porta pala-
tij Ciuitatis Hierusalē, figurantur pro Christo Do-
mino nostro sponso, & sponsa sancta Matre Eccle-
sia, qui tanquam sponsus procedit de thalamo suo.
- C. Aquæ exeuntes de Ciuitate sancta, trāsēuntes per
mundum & Vineā, & iterum redeuntes in Ciuitatē
Sanctam, Sunt gratiæ diuinæ, quas habuerunt San-
cti Patres, ac omnes fideles, per quas introierunt
in sanctam Hierusalem.
- D. Figuræ extra Vineā, designant Mundū, in quem
uenit Summus ille Pater familias Deus conducere
operarios in Vineam suam, horis descriptis, ut in
Euangelio Sancti Mathæi Cap. XX.
- E. Hora prima.
- F. Hora tertia.
- G. Hora Sexta & Nona, &
- H. Hora Vndecima.
- Qui in vineam introire noluerunt, Sunt infide-
les, & facta carnis, mundi & diaboli sequentes, qui
per uiam latam descendunt in Infernum.
- I. Est limbus, uel sinus Abrahamæ, de quo in isto
Cap. II. fol. 4
- K. Archa diluuij in dieb. Noe, figura fuit baptismi, de

Significatio totius Vineæ.

- qua scribitur in Cap. III. fol. 8.
- L.** Circuncisio pariter figura fuit Baptismi, in eodem Cap. ut supra. fol. 8.
- M.** Trāsitus Maris Rubri idē ostēdit in eodē C. f. 9.
- N.** Qui in lectulo iacet, & qui genuflexus demonstratur pro baptismo flaminis siue spiritus, de quo in eodem Cap. de triplici baptismate. fol. 11.
- O.** Qui ad Columnā Idoli occiditur, ostenditur pro baptismo Sāguinis, de quo in eodem Cap. ut supra.
- P.** Qui ad flumen extra, & apud Portā Vineæ baptizare uidentur, sunt, quod quilibet in casu necessitatis potest baptizare, ut in eodem Cap. fol. 12.
- Q.** Qui in Porta Vineæ habitu Sacerdotali indutus baptizare uidetur, figuratur pro ipso Sacramento baptismi Ianua omnium Sacramentorum, de quo dicitur in eodem Cap. III. fol. 7. & 11.
- R.** Figuræ congregatæ in eodem loco cum columba, quæ pro Spiritu sancto accipitur, figurantur pro Sancto Crismate uel confirmatione, de qua agitur fol. 16. in Cap. II II. de Confirmatione.
- S.** Episcopus crismans, & patrini tenentes, idem significant, ut in eodem Cap. II II. ut supra.
- T.** Torcular & figuræ apud ipsū, designant contritiōnē, de qua declaratur in cap. V. de Pœnitentia. f. 23.
- V.** Figura genuflexi apud figuram Sacerdotis pro cōfessione accipitur, de qua in eodem Cap. fol. 24.
- X.** Figura Sacerdotis celebrantis, & aliæ figuræ orātīū, eleemosinā præbētium, & peregrinantium, pro satisfactione accipiuntur, ut in eodem Cap. fol. 27.
- Y.** Figuræ ad mensā, quæ extremā Domini Cēnā demonstrāt, pro Sacramēto Eucharistiæ accipitur: in ea enim Cēna hoc sanctū Sacrificium & Sacramentū à Christo Domino institutū fuit, ut in cap. VI. f. 32.

Significatio totius Vineæ.

- Z.** Figura sacerdotis qui communicare uidetur , idem significat .
- A a.** Turris pro Ecclesia ponitur , bene fundata supra firmam petrâ , in summitate cuius est Summus Pontifex Christi Domini Vicarius & beati Petri Successor summum dignitatis gradum & iurisdictionem tenens . Demum Cardinales , Patriarchæ , Archiepiscopi , & Episcopi ordinantes clericos , & eos qui ad sacros ordines promouentur , & ideo pro Sacramento Ordinis ponitur , vt de eo in cap. VII. fol. 43.
- B b.** Figuræ ad lecturinum Lectores , & Cantores in ecclesia demonstrant .
- C c.** Tres illæ figuræ designant Sacramentum Matrimonii , quando Dominus Deus Mulierem creauit in adiutorium uiri , ut in Cap. VIII. fol. 47.
- D d.** Sacerdos ad Altare idē designat cum aliis figuris .
- E e.** Figura in lectulo cum circumstantibus , & figura Sacerdotis ungētis infirmum , extremam unctionem demonstrat , de qua agitur in cap. IX. fol. 56.
- F f.** Ignis apud Vineam , & figuræ in ipso , Purgatorium demonstrant , de quo in Cap. X. fol. 56.
- G g.** Est & Infernus , de quo in Cap. XI. fol. 58.
- Quædam figure , quæ operari uidentur in Vineâ , sunt , qui** Charitate Dei , & proximi roborati operantur , seruantes mandata Dei , & Ecclesiæ suæ sanctæ , & animæ eorum ab angelis post mortem in sanctam Hierusalem feruntur . Quæ uero extra Vineam salire , uel ipsam frangere uidentur , sunt , qui in Vineâ per baptismum ingressi , deinde contra charitatem Dei , & proximi operâtes , ut hæretici , & peccatores in peccato morientes à dæmonibus in Infernū feruntur , de quo Inferno dicitur in Cap. XI. fol. 58.

INDEX CAPITVLORVM

V I N E Æ.

D E Paradiso cælesti, & de eius pluribus nominibus, & quæ bona in se habet. Cap. I.	fol. 1
De Lymbo, & eius loco, & de animabus sanctorum ante Christi Domini aduentum. Cap. II.	f. 4.
De Baptismo, & eius descriptione, & de apposis figuris tam noui quàm ueteris testamenti. Cap. III.	fol. 7
Archæ diluuij, in eodem Cap.	fol. 8
Circuncisio, in eodem Cap.	fol. 8
Transitus maris rubri, in eodem Cap.	fol. 9
De triplici baptismo flaminis, sanguinis, & fluminis, in eodem Cap.	fol. 11
De Sacramento confirmationis, à quo institutum fuit, & ad quid, & de eius descriptione. Cap. IIII.	16
De Pœnitentia, & eius partibus, & de institutione ac declaratione. Cap. V.	fol. 21
De Eucharistia, & eius nominibus ac expositione. Cap. VI.	fol. 31
De sacramento Ordinis, & eius potestate, à quo institutum & à quo tradatur. Cap. VII.	fol. 39
De Matrimonio, & eius institutione ac descriptione. Cap. VIII.	fol. 46
De Extrema unctione, & eius declaratione. C. IX.	fol. 51
De Purgatorio, quid sit, & in quo loco, & ad quid. Cap. X.	fol. 56
De Inferno, & damnatorum loco, & de eius descriptione. Cap. XI.	fol. 58



INDEX
INTERROGATIONVM
DIALOGI DE SACRAMENTIS
IN COMMVNI,

Quæ Interrogationes incipiunt in isto. fol. 61.

- Q**UID est Sacramentum. fol. 61
Quot sunt genera Sacramentorum. fol. 65
Quomodo differunt Sacramenta ueteris legis à Sacramentis nouæ legis. fol. 67
Quot sunt Sacramenta nouæ legis. fol. 69
Quare sunt septem Sacramenta, & non plura, uel pauciora. fol. 70
Quæ sunt de essentia in omni Sacramento. fol. 74
Quæ est materia, & forma in vnoquoque Sacramento. fol. 75.
Vtrum liceat aliquid addere uel minuere, uel mutare de uerbis in quibus consistit forma Sacramentorum. fol. 76
Quæ considerantur, & reperiuntur in unoquoque Sacramento. fol. 77
Quot, & quæ causæ concurrunt in Sacramentis. fol. 78
Si omnia Sacramenta sunt necessaria ad salutem, ibidem.
Quomodo Sacramenta sunt quidem omnia, sed non omnibus necessaria. fol. 79
Si Sacramenta nouæ legis sint omnia paria, an differant inter

Index Interrogationum.

- inter se. fol. 84
- Quæ differentia est inter ipsa Sacramenta. ibidem.
- Quæ sunt illa Sacramenta, quæ iterari non possunt. f. 86.
- Quare Sacramenta quæ characterem imprimunt iterari non possunt. ibidem. fol. 86.
- Quid est character. fol. 87.
- Quare in his tribus tantum Sacramentis character imprimitur, & non in aliis quatuor. fol. 88.
- Quis instituit Sacramenta nouæ legis. fol. 89
- Si Christus ut Deus, an ut homo Sacramenta ipsa instituit. ibidem.
- Cur Christus instituit huiusmodi Sacramenta. fol. 90
- Quis est effectus Sacramentorum. fol. 91
- Vnde habent Sacramenta suam efficaciam. fol. 92
- Quo tempore Sacramenta nouæ legis cœperunt obligare, ac proinde quando cessauerunt legalia. fol. 93
- Quis est minister Sacramentorum. ibidem.
- Vtrum intentio ministri necessario requiratur ad perfectionem Sacramentorum. fol. 94
- Quid debet intendere minister dum Sacramenta efficit, siue ministrat. fol. 95
- Vtrum requiratur intentio faciendi, quod facit ecclesia Romana, vel Catholica, ibidem. & fol. 96
- Quid si minister propter mentis deuagationem non attenderet, num propterea Sacramentum non perficitur. fol. 97
- Quid si minister conficiat, uel celebret propter aliquem malum finem, ut propter pecuniam, uel baptizet aliquam personam, ut possit ea abuti, & huiusmodi, talis peruersa ministri intentio ueritatem Sacramenti tollat. fol. 100
- Vtrum infidelitas ministri tollat Sacramenti ueritatem, quamuis

Index Interrogationum.

quamuis adsit intentio faciendi quod facit ecclesia,
ut si minister esset hæreticus, uel infidelis, & non cre-
deret in Sacramenta, quæ ministraret, num esset Sa-
cramentum. fol. 102.

Quid si minister existens in peccato mortali ex neces-
sitate conficiat, uel ministret, ut in articulo mortis, num
peccet mortaliter. fol. 112.

Vtrum Diaconi, & Subdiaconi peccet mortaliter si exi-
stentes in mortali utantur ordine suscepto. fol. 116

Vtrum prædicator existens in mortali prædicans pec-
cet mortaliter. fol. 121

Vtrum Prælatus in mortali existens possit sine peccato
suum exercere officium. fol. 127

Vtrum suscipientes Sacramenta à malis ministris pec-
cent. fol. 128

Vtrum in articulo mortis possit quis Sacramenta susci-
pere à ministro degradato, uel præciso, seu notorie ex
communicato. fol. 129

Vtrum excommunicatus occultus possit sacra facere an-
te absolutionem habeat contritionem, & nisi cele-
braret crederetur eum esse excommunicatum, & in-
famaretur. fol. 145. in fine.

Vtrum necessario requiratur ex parte suscipientium ali-
quod Sacramentum quod non sint in mortali. fol. 147

Vtrum sufficiat contritio tantum, uel attritio ad susci-
pienda Sacramenta, uel etiam actualis confessio ne-
cessario requiratur. fol. 148

Vtrum in recipiente Sacramenta necessaria requiratur
intentio suscipiendi illa. fol. 151

Quid si aliquis neque assentiens, neque dissentiens ali-
quod Sacramentum reciperet, ut neuter se haberet,
num Sacramentum uere reciperet. fol. 153

Quid

Index Interrogationum.

- Quid si quis contra uoluntatem suam, ut ob timorem
mortis & huiusmodi Sacramentum aliquod recipe-
ret, num verum Sacramentum susciperet. fol. 157
- Vtrum liceat uidere Missam Sacerdotis concubinari
publici uel notorii. fol. 162
- Quid si quis iteraret Sacramenta, quæ non essent iteran-
da, quam pœnam incurreret, quia illa iterauit. folio
163. & fol. 168.
- Si peccant mortaliter qui concubenarios & fornicarios
publicos inducunt ad celebrandum, & sine iusta cau-
sa eorum missam audiunt. fol. 164
- Quid si aliquis ex ignorantia non crederet esse pecca-
tum huiusmodi Sacerdotis Missam audire, non excu-
satur à peccato mortali. fol. 165
- Vtrum Missam mali Sacerdoti tantum ualeat, quantum
boni Sacerdoti. fol. 166
- Quid si aliquis ex ignorantia rebaptizet, uel rebaptize-
tur, num pœnam irregularitatis incurreret. fol. 170
- De circumstantiis confessionis, uide fol. 173
- De conditionibus confessionis. fol. 175
- De impedimētis matrimonii, uide fol. 181. per totum.

F I N I S.

DE VI.



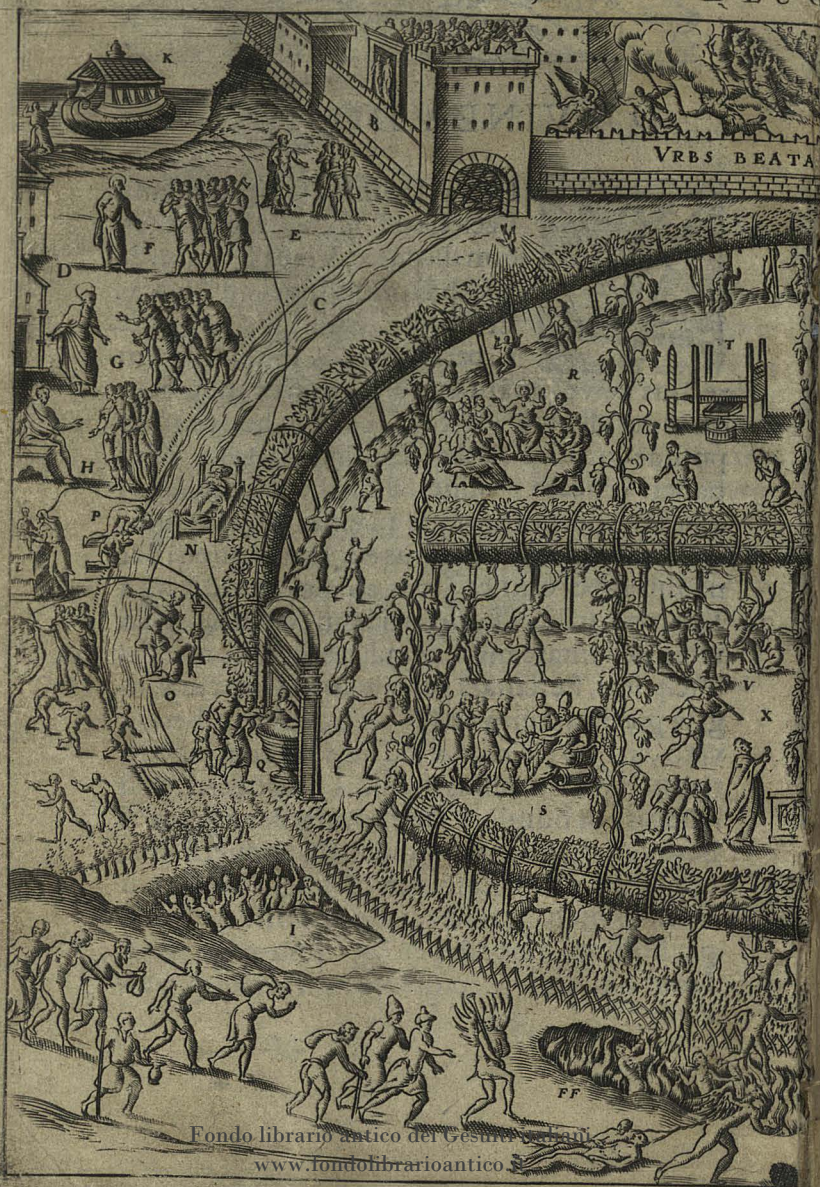
DE VINEA DOMINI.



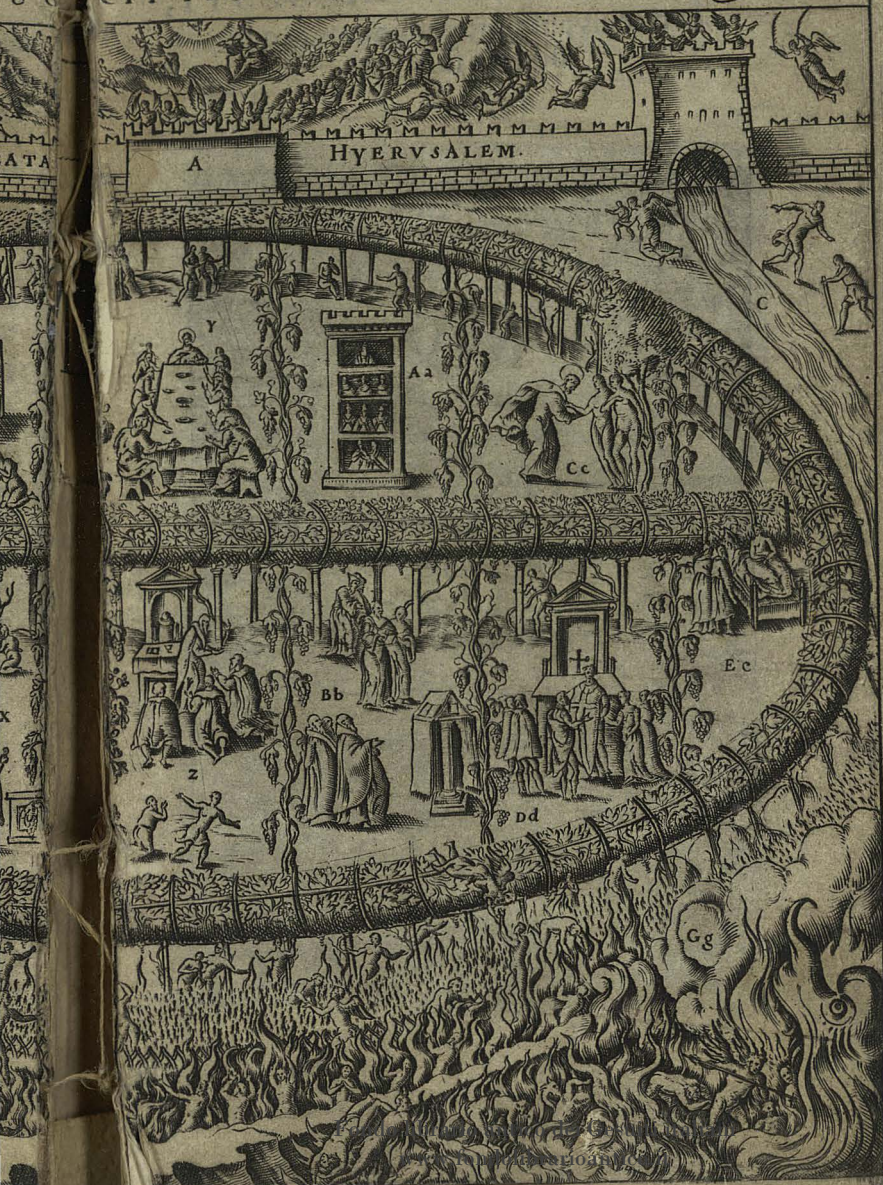
VINEA Domini spirituali sensu Ecclesia est, iuxta Prophetæ sensum dicentis. Vineam Domini Sabaoth Domus Israel est: Esa. v. Et Diuus Gregorius ait. Quis verò patrisfamilias similitudinem rectius tenet, quàm conditor noster, qui regit, quos condidit, & electos suos sic in hoc mundo possidet, quasi subiectos dominus in domo? Qui habet Vineam, vniuersalē scilicet Ecclesiam, quæ ab Abel iusto, vsque ad vltimum electum, qui in fine mundi venturus est. Diuus quoq; Bernardus super cantica Serm. 29. dicit, quòd Vineam Domini, scilicet Ecclesia fidelium, est in fide plantata, in charitate mittens radices, defossa sarculo disciplinæ, stercoreata poenitentium lacrymis, rigata prædicantium verbis, & sic sanè exuberans vino, in quo est lætitia, sed non luxuria, vino totius suauitatis, nullius libidinis. Hoc certè vinum lætificat cor hominis, Hoc constat & angelos bibere cum lætitia, nam gaudent in conuersione, & poenitentia peccatorum, salutem hominum sitientes. In hanc vineam ingrediuntur operarij per hostium, hoc est, per Baptismum, quod est Ianua omnium Sacramentorum, vt de ipso dicetur.

N — 2
* *

VINEA DOMINI, SEV DESCR



S O C R I P T I O O M N I V S A C R A M E N T O R .



DE PARADISO CAELESTI,
& de eius pluribus nominibus, & quæ
bona in se habet.



DE PA.

DE PARADISO COELESTI.

C A P. I.



LV R I M A nomina coelesti beatitudini in sacris literis tribuuntur cuiusmodi sunt. Vrbs beata Hierusalem. Paradisus, Regnum coelorum. Domus Patris. Coelestis ciuitas, Noua Hierusalem, Visio pacis ornata lapidibus preciosis, id est animabus sanctorum, angelis coronata, quae à Domino ornatur corona angelorum, in qua nulla discordia, sed summa Pax, summum gaudium, aeterna patria, Praestans gloria, aeterna felicitas, sempiterna beatitudo, Summum bonum, quod oculus non uidit nec auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, à Domino paratum diligentibus se. Dei sedes, Ecclesia Triumphans. Ciuitas Sancta, in qua ab angelis feruntur animae iustorum ad beatam atque aeternam vi-

B tam

tam fruendam, quæ beata uita consistit
in habendo Deum, & in Dei uisione &
non potest deficere; & quatuor præci-
pue in se bona habet. Primo est iocun-
da sine dolore. Vnde in Ps. Exultabunt
Sancti in gloria. Secundo est segura sine
timore in Ps. Excelsus super omnes gen-
tes dominus, & super cœlos gloria eius.
Tertio est libera sine seruitute, ad Ro. 8.
Ipsa creatura liberabitur à seruitute cor-
ruptionis in libertatem gloriæ filiorum
Dei, id est in gloriosam libertatem
quam habebunt filij Dei & hæredes re-
gni. Quarto est copiosa sine defectio-
ne Isa. ult. Diuitijs affluatis, scilicet hic
fide, uirtutibus & operibus bonis, &
in futuro affluatis omnimoda glo-
ria eius cognitionis diuini-
tatis & humanitatis
Christi.

FIGVRA HVIVS 3
MVNDI ET LIMBI.



B 2

DE

4
DE LIMBO.
CAP. II.



IMBVS. Sinus Abrahę locus
inferorum est, in quo animę
Sanctorum ante Christi ad-
uentum excipiebantur, ibique sine ullo
doloris sensu sustentati beata spe re-
demptionis fruebantur qujeta habita-
tione, horum autem piorum animas
qui in sinu Abrahę saluatorem expecta-
bant Christus Dominus descendens ad
infernus liberauit ex misera illius loci mo-
lestia & carcere, eisq; passionis suę fru-
ctū impertijt, qui omnes captiui descen-
derant, & quamuis permulti sine ullo
doloris sensu sustentarentur, tamen Dei
aspectu priuati, & spe beate glorię quā
expectabant suspensi torquebantur, De-
scensus uero Domini nostri Iesu Chri-
sti ad inferos eorum animas immensa
lætitia gaudioque impleuit, quibus e-
tiam desideratissimam beatitudinem,
quę

quæ in Dei uisione consistit impertiu-
 nam ante ipsius aduentum Cœli portæ
 nemini unquam patuerunt, sed pio-
 rum animæ cum e uiuis excessissent,
 uel in sinum Abrahæ deferebantur, uel
 quod etiam nunc ijs contingit quibus
 aliquid diluendum & persoluendum
 est, Purgatorij igne expiabantur. Est
 & Limbus in quo animæ paruulorum
 detinentur, qui sine Baptismo ex hac
 uita decesserunt, Patientes tan-
 tummodo damnum poenæ
 sed non sensus.



6) FIGVRÆ ANTIQVÆ
BAPTISMATIS.



DE

DE BAPTISMATE.

CAP. III.

BAPTISMVS est ablutio
 exterius facta quæ cum sa-
 cramento coniungitur, nec
 sine præscripta uerborum forma mini-
 stratur, Detrahe enim uerbum, ut ait
 diuus August. & quid est aqua nisi aqua?
 Accedit uerbum ad elementum, & fit
 sacramentum, sacramentum dico rege-
 nationis per aquam in verbo, & di-
 citur sacramentum fidei, quod illud su-
 scipientes uniuersam Christianæ Reli-
 gionis fidem profiteantur. Vocatur e-
 tiam Ianua, quòd per Baptismum in-
 gressus fit in uineam, uidelicet ecclesiam
 non solum hanc militatē uerum etiam
 triumphantem, in urbem beatam Hieru-
 salem, Ianua etiam ad omnia sacra-
 menta, eo quod de necessitate omnia sacra-
 menta debet præcedere, alias nulla
 essent sacramenta suscepta, & Chri-

8 DE BAPTISMATE.

flus feruator noster hoc sacramentum instituit, & ex eius sanguine, ac passione vim habet, & est de necessitate salutis.

Archa diluuij in diebus Noe in qua pauci salui facti sunt, & nos nunc similis formæ facit Baptisma, Diluuium enim quo mundus purgatus est, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum huius aquæ figuram, & similitudinem gessisse Apostolorum princeps in priori epistola ostendit cap. 3.

Circuncisio figura fuit baptismi, longe uero maior, & uberior gratia infunditur in Baptismo quam in circuncisione. Illa enim uirtutem suam habebat ex morte Christi præuisa. Sed Baptismus ex morte Christi exhibita. Baptismus etiam Circuncisione præstâtior est quia Ianuam Cæli aperit, quod non poterat Circuncisio.

Tran-

DE BAPTISMA. 91
Transitus Maris rubri aquæ Baptismi
significationem habuit. Omnes
mare transierunt, & om-
nes in Moise baptiza-
ti sunt in nube,
& in Mari 1.
Cor. 10.



10) FIGVRA TRIPLICIS
BAPTISMATIS.



DE

DE BAPTISMATE. II.

De triplici baptismo.

BAPTISMVS fluminis siue spiritus est, cum quis credit, & uellet baptizari præuentus autem tempore moritur antequam baptismum consequatur, ille baptizatur, hoc modo in spiritu, & secundum diuum Augustinum baptismus inuisibiliter administratur, quem non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit.

Sanguinis baptismus est, cum quis non potens habere baptismum aquæ proprium sanguinem fundit pro Christi fide per martirium, hic nimirum in sanguine suo baptizatur, quemadmodum de multis sanctis Martiribus factum fuisse legitur.

Baptismus fluminis siue aquæ sacramentum est, nam reliqui duo & si eximij multoque meritorij sint atque preclari, sacramenta tamen non sunt, sed uicem sacramenti baptismi obtinent, &
siue

12 DE TRIPLICI

siue Vir , siue Mulier minister huius sacramenti in casu necessitatis est , Quilibet enim in casu necessitatis potest baptizare , dummodo intendat facere quidquid præcipit, & intendit Ecclesia. Hæc autem est differentia inter dictos baptismos, quod isti duo baptismi fluminis scilicet & sanguinis non imprimunt caracterē in anima ad eius ornatum, & decorem. Baptismus autem fluminis uel aquæ illum imprimit animę sciipientis tanquam signaculum quoddam, quo discernuntur fideles ab infidelibus, & cognoscuntur ij qui ad gregē, & Ouile Dei pertinent, & semel susceptum non potest iterrari . Quamuis autem quilibet siue Vir siue Mulier in casu necessitatis possit baptizare , ut supra dictum est, ordinem tamen aliquem seruare decet, Mulier enim si Mares adsint, laicus item præsentē clerico , tum clericus coram sacerdote baptismi administrationem sibi summere non debent .

Mini.

Minister huius sacramenti extra casum necessitatis est proprius sacerdos, siue alius de sua uel ordinarij licentia, & non omnibus licet solennes carimonias adhibere.

Materia huius sacramenti, est aqua elementaris naturalis non in glaciē congelata siue sit Maris, siue fluminis, siue paludis, siue putei, aut fontis, quæ sine ulla adiunctione aqua dici solet, excluduntur enim aquæ rosarum, aliæ aquæ distilata, & omnes alij liquores.

Forma, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Proprius effectus baptismi est peccatorum omnium remissio, siue originis uitio, siue nostra culpa cōtracta sint, cuius rei causa à Domino, & Salvatore nostro institutus est, quamuis in baptizatis concupiscentia, uel fomes remaneat, illa tamen uere peccati rationem non habet sed manet tantum infirmitas, reatus autem concupiscentiæ in baptismo

14 DE BAPTISMATE.

ptismate soluitur. Hoc uero non tantum dicitur de adultis, quam de paruulis. Credendum est enim noluisse Christum dominum baptismi sacramētum, & gratiam pueris denegari, de quibus dicebat, sinite paruulos uenire ad me, talium est enim regnū celorū Matt. 19. Marci. 10. neque obstat quod fidem propriam non habeant, sufficit illis fides sanctę matris ecclesię parentum, & susceptorum.

Vnus tantum Vir, siue Mulier, uel ad summū unus, & una suscipiant baptizatum de baptismo, inter quos, & ipsum baptizatū, & patrem, & matrē illius nec non inter baptizantem, & baptizatum, & patrem, & matrem baptizati spiritalis cognatio contrahitur.

FIGVRA S. SPIRITVS (15
VEL CONFIRMATIONIS.



DE

FIGURA S. SPIRITVS
DE CONFIRMATIONE.

C A P. III.



CONFIRMATIONIS sacramentum à Christo redemptore nostro institutum idcirco uocatur, quoniam qui baptizatus est, cum ab episcopo sacro crismate ungitur, additis illis solennibus uerbis, signo te signo crucis, &c. nisi aliud sacramenti efficientiam impediatur noue uirtutis robore firmior septiformem gratiã Spiritus sancti percipiens perfectus miles esse incipit, quod confirmationis sacramentum teste Melchiade Pontifice baptismo maxime coniunctum est, non idem tamen sacramentum, sed ab illo longe disiunctum. In baptismo homo ad militiam recipitur, & in confirmatione coarmatur ad pugnam, in fonte baptismatis Spiritus sanctus plenitudinem tribuit ad innocentiam, confirmatione autem perfectionem ad gratiam ministrat. In baptis-

DE CONFIRMATIONE. 17

baptismo regeneramur ad uitam, post baptismum ad pugnam confirmamur; in baptismo abluimur, post baptismum roboramur, egeneratio per se saluat in pace baptismum recipientes. Confirmatio armat atque instruit ad agones. In baptismo homo recipit characterem, qui est potestas suscipiendi alia sacramenta ad propriam salutem. In confirmatione alium recipit characterem qui est potestas ad propugnandam fidem exemplo Apostolorum qui antequam plenitudinē Spiritus sancti reciperent erant in cenaculo perseuerantes in oratione, quasi priuatam uitam agentes, postmodum uero nihil uerebatur corā christianæ fidei hostibus eadem publice confiteri, & promulgare. Omnes uero fideles post baptismum accipere debent sanctā confirmationem, neque per negligentiam, aut contemptum omittere eam; & hoc sacramentum non est iterabile.

Materia huius sacramenti, est san-

C ctum

18 DE CONFIRMATIONE.

Etum crisma, quod ex oleo, & balsamo
solemni episcopi consecratione confi-
citur, quo frons confirmandi in modū
crucis perungitur, quod quidem chris-
ma loco impositionis manuum institu-
tū est, posteaquā enim Spiritus sanctus
ad manuum impositionem uisibili si-
gno prout ab initio euenerat amplius
influere desijt hæc untio chrismatis in
hoc sacramento adhiberi cepit.

Forma signo te signo crucis, & con-
firmo te chrismate salutis. In nomine
Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Minister huius Sacramenti ex officio
est solus episcopus iuxta verbum Euse-
bij Papæ qui ait Manus impositionis Sa-
cramentum magna ueneratione tenen-
dum est, quod ab alijs perfici non po-
test, nisi à summis Sacerdotibus, Quod
si aliter præsumptum fuerit irritum ha-
beatur, & vacuum. Tametsi ex summi
Pontifices dispensatione simplici pre-
sbitero possit cōmitti ut ex Gregorio ad
Ianua-

DE CONFIRMATIONE. 19.

Ianuarium episcopum colligitur.

Effectus huius Sacramenti est, nisi impedimentū aliquod inferatur, quod nouam gratiam tribuit datur Spiritus sanctus sicut Apostolis alijsq; discipulis datus fuit roburque, ut christianus audacter confiteatur nomen Christi, & illud proprie confirmationis tribuitur quod baptismi gratiam perficit. In cuius celebratione ueluti in collatione baptismi aliquis etiā susceptor, & patrinus requiritur similisq; spiritalis cognatio contrahitur sicut in baptismo.



20) FIGVRÆ SACRAMENTI
POENITENTIAE.



DE

DE POENITENTIA.

CAP. V.

SACRAMENTVM penitentia^e est quo lapsis post baptismum beneficiũ mortis Christi applicatur, & remissio peccatorum per sacerdotis absolutionem annuntiatur. Poenitentia quidem uniuersis hominibus qui se mortali aliquo peccato post baptismum inquinascunt, quouis tempore ad gratiam, & iustitiam assequenda est necessaria. Regenerati enim baptismo si iustitia in ipso baptismo Dei beneficio, & gratiam susceptã constanter tuerentur non fuisset opus aliud ab ipso baptismo sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum, Dominus autem sacramentum poenitentia^e tunc præcipue instituit cũ à mortuis excitatus insuflauit in discipulos suos dicens: Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur

C 3 tur

22 DE POENITENTIA.

tur eis, & quorum retinueritis retentent
ta sunt.

Secunda tabula post naufragium appellatur, ad quam uidelicet homo post naufragium peccatorum, ut saluetur se conuertit, uerum nec ante aduentum Christi penitentia erat sacramentū, nec est post aduētū illius cuiquā ante baptismum, quamuis qui baptismi sacramento ablui petunt, & uolunt, peruersitate abiecta, & emendata Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestari debeant.

Poenitentia etiam, ut aiunt doctores & præcipue D. Gregorius est antea acta peccata deslere, & deslenda iterum non committere.

Sunt autem quasi materia huius sacramenti actus ipsius poenitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Qui actus dicuntur etiam partes poenitiæ quæ ad integritatem sacramenti ad plenamque, & perfectam peccatorū remissio-

DE POENITENTIA. 23

missionē ex Dei institutione requiruntur.

Quidam uero duplicem assignant poenitentiae materiam propinquā uidelicet, & remotam. Propinqua est actus ipsius poenitentis, qui consistit in contritione, confessione, & satisfactione ut supra. Remota materia sunt ipsa peccata, quae poenitens confitetur sacerdoti.

De contritione.

Contritio est dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero, qui contritionis actus est quouis tempore ad impetrandam ueniam peccatorum necessarius, & praeparat ad remissionem peccatorum si coniunctus sit cum fiducia diuinæ misericordiae & uoto praestandi reliqua, quae ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Quemadmodum enim torcular calcat uiam & exprimit mustum, ita uera contritio cruciat hominem de peccato commisso, & peccator exprimit omnia peccata sua in

C 4 con-

24 DE POENITENTIA.

confessione sacerdoti, & sicut multi abundantia à torculari optatur, ita lacrimae multae per contritionē doloris peccati summopere optande sunt ad exemplū Niniuitarum, Dauidis, Peccatricis, & Apostolorū Principis, qui omnes misericordiam Dei implorantes plurimis lacrimis peccatorum ueniā impetrarunt.

De confessione.

Confessio est accusatio omnium, & singulorum peccatorum maxime mortalium, quarum poenitentes meminerint, & post diligentem sui discussionem conscientia habent, corā sacerdote qui Dei legatione, & ecclesiae ministerio rite fungitur, ut ueniam uirtute clauium impetrent, & Domino Iesu Christo instituta, omnibusque post baptismum lapsis iure diuino necessaria. Circumstantiae, etiam in confessione explicandae sunt, quae speciem peccati mutāt, quod sine illis peccata ipsa nec à poenitentibus integre exponuntur neque iudicibus sacer-

DE POENITENTIA. 25

sacerdotibus innotescūt, ut de grauitate criminū recte iudicare possint, poenam quam oportet pro illis poenitentibus imponere, quarum octo sunt, quę illo trito, & vulgari versiculo comprehense sunt, videlicet Quis, Quid, ubi, Per quos, Quoties, Cur, Quomodo, quando, Imprimis autem curandum est, ut peccator omnium mortalium peccatorum suorum etiam cogitationis, & verborum ueniam à Deo quærat cum aperta integra humili atque verecunda confessione alijs quæ conditionibus quę requiri debent.

Minister huius sacramenti est sacerdos qui ordinariam aut delegatā absol- uendi potestatem habet; Oportet enim non solum ordinis, uerum etiam iurisdic- tionis potestatem habere qui hoc mu- nere fungi debet. Si autem mortis peri- culum imminet, & proprij sacerdotis fa- cultas non datur, quilibet sacerdos non solum confessionē audire, & omni pec-
catorum

26 DE POENITENTIA.

catorum genere cuiuscunque potestatis sit, illa condonare, sed etiam ab omni excommunicationis uinculo soluere potest, nulla enim casuum reseruatio est in articulo mortis, in alijs uero, nullius momenti est absolutio, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem, & præter ordinis, & iurisdictionis potestatem, opus est, ut huius sacramenti Minister, scientia eruditione, ac prudentia prædictus sit, Iudicis enim ac Medici simul personam gerit; & peccata inuestigare ex uarijs peccatorum generibus, quæ grauias, quæ leuias sint non solum sciat, uerum etiam ut Medicus summa prudentia diligenter providere sciat, ut ea remedia adhibeantur egroto, quæ ad sanandam illius animam, & posterum contra morbi uim munuendam aptiora esse uideatur.

De satisfactione.

Satisfactio est solutio poenæ debitæ,
quam

DE POENITENTIA. 27

quam diuina iustitia exigit ob offensam
in legē suam commissam, & satisfacien-
do pati pro peccatis cooperante Do-
mino Iesu Christo qui pro peccatis no-
stris satisfecit, quæ satisfactio fieri de-
bet ad arbitrium & ex præcepto con-
fessoris potissimum per ieiunium, ora-
tionē, eleemosinā, ac per alia bona ope-
ra. Verum Confessores quantum spi-
ritus & prudentia suggererit pro quali-
tate criminum & poenitentium faculta-
te, salutare & conuenientes satisfactio-
nes iniungere debent, ne forte pro pec-
catis indulgentius cum poenitentibus
agentes leuissima quædam opera pro
grauissimis delictis iniungendo alieno-
rum peccatorum participes efficiantur.
Conuenientes enim pro peccatis ac sa-
tisfactoriæ poenæ quasi quodam freno
coercent poenitentes eosque cautiores,
& uigilantiores in posterum efficiunt.
Nemo uero qui de re, aut de existima-
tione proximi detraxerit absolendus
est,

28 DE POENITENTIA.

est, nisi prius restitutione facta, uel quæ cuiusque fuerint restituere polliceatur. Præterea non solum pœnis sponte à nobis pro uindicando peccato susceptis aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis satisfacere possumus, sed etiam temporalibus flagellis à Deo inflictis & à nobis patienter toleratis apud Eum patrem per Christum Iesum satisfacere ualemus.

De forma absolutionis.

Sacramentum pœnitentiæ forma hæc est absolutionis, licet consistat in his uerbis, Ego te absoluo, utitur tamen ecclesia aliquibus ad decetiam non omitendis. In primis extensa manu dextera super pœnitentem, sacerdos dicat, Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis. &c. Indulgētiam, absolutionē. &c. Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & ego auctoritate eiusdē Absoluo te imprimis à uinculo excommunicationis, suspensionis, & interdi-

DE POENITENTIA. 29

terdicti in quantum possum & indiges,
Deinde absoluo te ab omnibus peccatis
tuis, in nomine patris, & filij & spiritus
sancti amen. Passio Domini nostri Iesu
Christi, & merita Beatæ Mariæ semper
uirginis, & omnium sanctorum quid
quid boni feceris, & mali sustinueris sit
tibi in remissionem peccatorum tuorum
in augmentum gratiæ & premium uitæ
eternæ amen.

Effectus penitentiæ ut indecreto Cō-
cilij Florentini legimus sub Eugenio
Quarto est absolutio à peccatis, uel pec-
catoris uere penitentis, & confitentis
cum Deo recōciliatio, qua peccator per
absolutionem sacerdotis peccatorum
suorum consequitur remissionem, &
omnis penitentiæ uis in eo est, ut nos in
Dei gratiam restituat, cum eoque sum-
ma amicitia cogniungat.

30) FIGVRA SACRATIS.
EVCARISTIAE.



DE

DE EVCHARISTIA.

CAP. VI.



HOC admirabile & dignum sacramentum pluribus nominibus sacri scriptores exprimere conati sunt, Interdum enim Eucharistiam appellât, quod uerbum bonam gratiam uel gratiarum actionē latine significat, & recte bona gratia quia Christū dominum in se continet, qui est bona, & uera gratia, atque omnium charismatum fons. Vocatur præterea synaxis, latinè communio, quia inuicem unimur commembra, qui omnes de uno pane & de uno calice participamus imo unus panis & unum corpus effici-mur, & hoc sacramentum Christo Domino nos copulat atque eius carnis & deitatis participes efficit, nosque inter nos in eodem Christo conciliat ac coniungit. Dicitur etiā sacrificiū quia Christum continet, ut pro nobis oblatum
in

32 DE EVCHARISTIA.

in cruce ideoque mentio fit, & consecratio sanguinis pro nobis effusi. Datū est enim ecclesiæ, ut offerat Deo in sacrificium debitæ seruitutis, si enim ueteris legis sacrificia, ita placuerunt Domino ut scriptura testatur quid nobis sperandum de eo sacrificio in quo ille ipse immolatur atque offertur de quo bis audita est uox cœlestis, Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui? Hoc autē sacrificium in extrema cœna à Christo Domino institutum fuit, & duabus de causis Eucharistia à Domino instituta fuit. Altera ut cœleste animæ nostrę alimentum esset, quo uitam spiritualem tueri, & conseruari possemus; altera, ut ecclesia perpetuum sacrificium haberet, quo peccata nostra expiarentur; & pater cœlestis sceleribus nostris sæpe grauitur offensus ab ira ad misericordiam & ad clementiam traducerentur, & unum & idem sacrificium esse fateri debemus quod in missa peragitur, & quod

DE EVCHARISTIA. 33

quod in cruce oblatū est, quoties eninr
huius hostiæ commemoratio celebra-
tur, toties opus nostræ salutis exercetur,
nimirum uberrimi illi fructus, cruentæ
hostiæ per hoc incruentum sacrificium
ad nos manant. Viaticum etiam fre-
quenter à sacris scriptoribus appella-
tur, quia spiritalis cibus est, quo in hu-
ius uitæ uia sustentamur, est præcipuè
cū ex ea discessuri sumus ad Deum, sem-
per. n. in ecclesia hoc obseruatum fuit. ut
non sine hoc sacramento, ex hac uita di-
scederent fideles, & quemadmodum
in lege noua pluribus nominibus expri-
mitur hoc sacramentum, quæ omnia
ostendunt immensam quandam huius
sacramenti excellentiam in lege ueteri
pluribus etiam figuris significatum est,
promissum fuit. Verum inter omnes
figuras immolatio illa phasæ, hoc est
transitus celebratio paschatis potissi-
ma est, & omnia simul mysteria hu-
ius sacramenti præfigurata sunt. ibi pa-

-olinal

D

nes

34 DE EVCHARISTIA.

nes azimus, ibi agnus immaculatus, ibi redemptio à seruitute. Aliæ enim figuræ uel materiam respiciunt, ut panis & uinum Melchisedech, uel ipsum Christum contentum & immolatum pro nobis, ut immolatio Isaac, sacrificia omnia agnorum & uitulorum, &c. uel certe effectum aliquem huius sacramenti in nobis ut subcinericius panis Eliæ, & manna. Differunt autem plurimum hæ duæ rationes inter se, sacramentum: & sacrificium, nam sacra Eucharistia, dum in pyxide, siue uasculo continetur, siue fidelibus porrigitur, uel ad ægrotum differtur: sacramenti, non sacrificij: rationem habet: ut autem sacramentum est ijs, qui diuinam hostiam sumunt meriti causarum affert, & omnes illas utilitates, quæ supra commemoratæ sunt, uerum ut sacrificium est non merendi solum, sed satisfaciendi quoque efficientiam continet: nam ut Christus dominus in passione sua pro nobis meruit, ac
satisfe-

DE EVCHARISTIA. 35

satisfecit, sic qui offerunt hoc sacrificiū quo nobiscum communicant, Domine passionis fructus merentur, ac satisfaciunt.

Materies huius sacramenti est panis triticus sine fermento, & uinum uitis, cui modicum aquæ permixtum sit, & tam modica sit ut in uinum conuertatur; quæ aqua uino admixta coniunctionem fidelis populi cum Christo capite significat.

Consecrationis forma est quæ à Christo Domino seruata fuit ad cōsecrandū panem: Hoc est enim corpus meum; ad uinum uero: Hic est calix sanguinis mei noui, & æterni testamenti mysterium fidei &c. & uerba illa efficiunt quidquid significant.

Minister est sacerdos cum intentione consecrandi: solis enim sacerdotibus data est potestas, ut sacram Eucharistiā conficiant, ac fidelibus distribuant.

Effectus huius sacramenti multiplex

D 2 est

36 DE EVCHARISTIA.

est: primus conuersio panis per uerba
 consecrationis in corpus Christi, & ui-
 ni in sanguinem; sic quod uerum Chri-
 sti domini corpus in hoc sacramento,
 & sub qualibet eorum parte contine-
 tur illud idem, quod natum ex uirgine
 in cœlis sedet ad dexteram patris. Al-
 ter est quod nulla in eo elementorum
 substantia, scilicet panis & uini rema-
 net. Tertius accidentia, quæ aut oculus
 cernuntur, aut alijs sensibus perci-
 piuntur, ulla re subiecta sunt, mira qua-
 dam atque in explicabili ratione, & pa-
 nis, & uini substantia omnino esse desi-
 nit, & accidentia, per se ipsa constant.
 Quartus quando à nobis sumitur ipse
 Christus dominus, sumitur memoria
 passionis eius, recolitur mens, impletur
 gratia, & futuræ gloriæ pignus datur, &
 à nobis sumitur, ut à culpis quotidiana
 liberemur, & à peccatis præserue-
 mur, & breuiter ut Christo incorpore-
 mur, & in ipsum transformemur, ut ipse
 se maneat

DE EVCHARISTIA. 837

se maneat in nobis, & nos in illo. verum
quicumque ad corporis Domini sacra-
mentum sumendum accedit, caueat ne
indigne, & impure accedat, qui enim
manducat, & bibit indigne (ut testatur
Apostolus) iudicium sibi manducat, &
bibit, non diiudicans corpus Domini;
sciendum est etiam quod extra Missam,
non solum laici fideles, sed & sacerdotes
altera tantum specie, uidelicet panis su-
mere debent, sub qua tamen non
minus sumunt, quam sacer-
dos consecrans sub
duabus .



38) FIGVRA SACRI
ORDINIS.



DE

DE ORDINE.

CAP. VII.



ORDO est sacramentum, à quo potestas spiritualis significatur, & traditur per manuum impositionem Episcopi, & alias caerimonias, & specialis gratia, ac potestas ritè ordinato confertur ad executionem publici muneris in ecclesia gerendi, quod sacramentū ecclesiasticæ reipublicæ, ad procreandos spirituales filios est necessarium, & à Christo domino in ultima cœna, quantum ad potestatem, consecrandi institutum, & post Resurrectionem facultatem remittendi peccata, quæ antea fuerat Petro permissa cumulatam, & plures diuersisquæ ministrorum ordines sunt, qui sacerdotio ex officio deseruiunt, quorum nomina hæc sunt: Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolitus, Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos, ex his alij minores sunt, alij maio-

D 4 res,

40 DE ORDINE.

res, qui & sacri dicuntur. Minores sunt Ostiarij, Lectores, Exorcistæ, & Acoliti. maioris uero, uel sacri, Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotes, prima autem tōsurā non est ordo, sed principium, & quādam præparatio ad ordines accipiēdos. Ad Ostiarium pertinet dignos ad templum recipere; indignos repellere, ostia & ualuas templi obseruare, clauēs ecclesiæ habere, quæ intus sunt custodire, & cymbalo populum conuocare.

Ad Lectorem psalmos, & recitare lectiones, & cantare, rudesq; prima fidei rudimenta docere.

Ad exorcistam quod interpretatur adiurans, uel increpans, pertinet super inquietos, qui à spiritibus immundis vexantur, nomen Domini inuocare, & adiuratum spiritum eijcere, uel cōpescere.

Acolytus, quod subsequens affectator comes, ad hunc potissimum spectat ministros maiores Subdiaconos, & Diaconos in altaris ministerio affectari, eis-

DE ORDINE. 41

eiſque operam dare ſacerdoti celebra-
turo altare præparatur, eiſque in Miſſæ
officio ſacro in ſeruire. Subdiacono ui-
num & aquam porrigere, lumina defer-
re, præcipue uero cum euangelium le-
gitur ex quo Acolyti, & ceroſorarij al-
lio nomine uocati ſunt.

Subdiaconus, uel hipodiaconus gre-
cè quali diaconi miniſter, huius officiũ
eſt diacono ad altare in ſeruire calicẽ, &
panem ad altare portare uinũ celebra-
ti, miniſtrare corporalia, ſacraq; lintea,
& vaſa ad ſacrificij uſum neceſſaria lau-
are epiſcopo, & ſacerdoti aquam præbe-
re, cum manus in Miſſæ ſacrificio ab-
luunt, epiſtolam legere, uel cantare, &
tanquam teſtem ad ſacrum aſſiſtere, pro-
hibereq; ne ſacerdos ſacramentum ſa-
ciens à quopiam perturbari poſſit.

Diaconus hoc eſt miniſter eius mu-
nus eſt epiſcopo, & ſacerdoti miniſtra-
re; Euangelium legere, uel cantare, ma-
teriam conſecrandam ſacerdoti porri-
gere,

42 DE ORDINE.

gere, & si absit Episcopus, uel sacerdos euangelium explanare, uel de eius licentia prædicare.

Presbyter, hoc est senior, non solum propter ætatis maturitatem, quæ huic ordini maxime necessaria est, sed propter morum grauitatem, doctrinam, & prudētiam: cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis uita immaculata, uocatur etiam sacerdos, ob dignitatem, quia Deo consecratus est ob sacramentorū administrationem sacerdos, utpote sacra dans appellatur, sacerdotis etenim munus est Deo sacrificium facere, ecclesiastica sacramenta administrare, prædicare, soluere, ligare quemadmodum ex consecrationis ritibus perspicitur, quibus cærimoniis, & uerbis interpret, ac mediator Dei, & hominum constituitur. At uero sacerdotiū uarias dignitatis & potestatis gradus habet: primus est eorum, qui sacerdotes simpliciter uocantur, quorum munus superius declaratum

DE ORDINE. 43

raturum est. Secundus est Episcoporum, qui & pastores antistites, & Pontifices appellantur. Tertius est Archiepiscoporum, qui pluribus Episcopis præsumt, & Metropolitani etiam uocantur. Quartus gradus est Patriarcharum, & senatus Cardinalium, qui sunt primi supremique patres. Præter autem hos omnes catholica Ecclesia Romanum Episcopum Pont. Max. habet qui summum dignitatis gradum, & iurisdictionis, amplitudinem, uti Petri successor Christi que domini uerus, & legitimus Vicarius habet. Hi uero omnes Antistites, & Episcopi super attendentes, uel speculatores super turrim positi sunt, ex qua templum, & eminentiam scripturarum, & leges interpretes speculari possent.

Impositio manuum, & uariorum instrumentorum traditio est materia huius sacramenti: quem Episcopus ordinadis porrigit admonens eos, quomodo in subiecto ordine rite, & diligenter ministrare

44 DE ORDINE.

strare debeant.

Forma est, quæ ab Episcopo certis uerbis in ordinum collatione proferatur, ut in pontificali habetur. Qua forma potestatem accipit ordinatum officium sibi iniunctum faciendi, ac exequendi.

Huius sacramenti minister est Episcopus ordinarius diocesis uel alius Episcopus cum commendatione, & testimonio litterarum ipsius ordinarij, uel de eius licentia.

Effectus est diuinæ gratiæ collatio, in ordinatus fit idoneus, minister Christi ad exequendum, & exercendum officium suum in ecclesia Dei, & in ipso.

imprimitur carâ



FIGVRA ANTIQVA (45)
MATRIMONII.



DE

46
DE MATRIMONIO.
CAP. VIII.



ATRIMONIUM est legitimus consensus, vel legitima coniunctio viri & mulieris ad indiuiduam vitæ consuetudinem inter se mutuo retinendam, & ab eo dicitur: matrimoniū quod fœmina idcirco nubere debeat, vt mater fiat, vel quia matris munus est prolem concipere parere, & educare, & quemadmodum ordinis sacramentorum, ecclesiasticę reip. ad procreandos Dei filios secundum: spiritum est idoneum, ita & matrimonium propagando generi nostro est necessarium. Ordo vero excellentior est matrimonium, cum sit ad spirituale propagationem, quæ per euangelium, & sacramenta fit institutus, & ita potestatem spiritualem, & planè diuinam confert hominibus. Matrimonium vero solum ad propagandam carnalem plebem simulq;

DE MATRIMONIO. 47

mulq; ad carnis infirmitatem excipien-
dam & temperandam est institutus, &
ad euitandam fornicationem: dicitur
etiam coniugiũ à coniungendo, quod
mulier cum viro quasi vno iugo astrin-
gatur, & à Domino Deo institutum,
quando mulier creauit in adiutorium vi-
ri, vt cresceret & dilataret genus hu-
manum Genes. 1. & 2. & à Christo Iesu
Domino nostro approbato, & perpe-
tuo ac indissolubili nodo ei addito quã-
do dixit: Quod Deus coniunxit, ho-
mo non separet. Ante peccatum qui-
dem in officium institutum, post vero
in remedium: demum ab ipso Christo
in sacramento institutum, in illoq; per-
petuo & indissolubili nexu, vel vinculo
naturę est. ratio huius sacramenti consi-
stet, & nulla re nisi morte dirumpi po-
test: duorumque tantum, non plurium
coniunctio diffinitur: nam vnam tan-
tum vxorẽ, non plures vxores ducere
licet.

Materia

48 DE MATRIMONIO.

Materia huius sacramenti sunt personæ legitimæ, quæ contrahere possunt, & ne in eis sit aliquod legitimum impedimentum, vel est mutuus contrahentium consensus.

Forma sunt verba quæ præbunte Sacerdote profert uterque coniux coram ipso, & testibus; quibus verbis, vel signis mutuus eorum consensus, & mutua coniugalis fidei promissio exprimitur.

Minister est proprius Sacerdos Curatus, vel alius de eius, vel ordinarij licentia in facie Ecclesiæ.

Effectus est indissolubilitas coniugalis vinculis instar coniugationis Christi & Ecclesiæ: & inuisibilis gratia, & peculiare donum spiritus infunditur, quo qui copulati sunt, & firmiores redduntur ad perpetuam concordiam, & castitatem conjugalem retinendam, & robiores ad huius vitæ quævis incommoda pariter toleranda, & instructiores ad sobolem,

DE MATRIMONIO 49

sobolem, cuius gratia matrimonium potissimum contrahatur, in pijs moribus educanda; & iterari potest altero defuncto, uerum qui non iterauerit is laudem meretur maiorem. Impedimenta quę matrimonium cōtrahendum impediunt, & contractum dirimunt his uerbis comprehenduntur.

Error, cōditio, uotū, cognatio, crimē, cultus, disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas, si sis affinis, aut si choire nequibus, Hęc socienda uetant connubia iuncta, retractant. Quę uero matrimonium contrahendum uetant, & contractum non dirimunt. Ecclesię uet-

tum necnon tempus feriarum impediunt fieri,
permittunt facta
teneri.

50) FIGVRA EXTREMÆ
VNCTIONIS.



DE

51

DE EXTREMA VNCTIONE.

CAP. IX.

EXTREMA unctio appellatur, quod hæc omniū sacramentorum unctionum quas Dominus saluator noster, ecclesiæ suæ commendauit ultima administranda sit, & à maioribus nostris sacramentum etiam unctionis infirmorum est, sacramentum exeuntium dicta est, & ab ipso Domino nostro Iesu Christo instituta quod apud diuum Marcum insinuatum, per sanctum autem Iacobum Apostolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum est. Infirmitur, inquit si quis in uobis; inducat presbyteros ecclesiæ; & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, alleuiabit eum dominus, etsi in peccatis sit dimittetur ei quemadmodum enim clementissimus redemptor noster auxi-

E 2 lia

52 DE EXTREMA VNC.

lia maxima in sacramentis alijs præpara-
uit quibus Christiani cōseruare, se dum
uiuerent ab omni grauiore spiritus in-
commodo possint, ita extrema unctio-
nis sacramento finē uitæ tanquā firmis-
simè quoddam præsidio muniuit con-
tra aduersarium nostrum Diabolum, qui
est si occasiones per oēm uitam quærat
& captet, ut deuorare animas nostras
quoquo modo possit, uehementius ta-
men omnes suæ uersutiæ neruos inten-
dit ad perdendos nos penitus, & à fi-
ducia etiam si potest diuinæ misericor-
diæ deturbandos in exitu uitæ nostræ.

Huius extremæ unctionis elemen-
tum siue materia est oleum oliuarum
ab Episcopo consecrarum.

Forma & uerbum est oratio depre-
catiua qua oratur Deus in unctione sin-
gulorum membrorum, oculorum, au-
rium, narium, oris, manuum, pedum,
& renuum, uidelicet per istam sanctam
unctionem, & suam piissimam miseri-
cordiam

DE EXTREMA VNC. 53

cordiam parcat tibi dominus quicquid
oculorum uitio deliquisti, & similiter
in alijs membris, ut dictum est, aurium,
narium, &c. & non omnibus membris.

Minister est proprius sacerdos, qui
iurisdictionem habeat, siue alter sacer-
dos cui ille potestatem dederit eo mu-
nere fungendi, qui sacerdos in ea admi-
nistratioe, sicut etiam in alijs sacra-
mentis fit Christi Domini nostri, & sanctæ
Ecclesiæ eius sponsæ personam gerit.

Effectus huius sacramenti illis uer-
bis explicat, oratio fidei saluabit in-
firmum, & alleuiabit eum dominus, &
si in peccatis sit, dimittentur ei, res ete-
nim hæc gratiam est Spiritus sancti, cu-
ius unctio uenialia peccata, peccatiq[ue]
reliquias abstergit, si quæ sint adhuc ex-
pianda, & egroti animam alleuiat & cō-
firmat, excitando in eo magnæ diuinæ
misericordiæ fiduciam, quam infirmus
subleuatus, & morbi incommoda, & la-
bores leuius fert, & tētionibus demo-

E 3 nis

54 DE EXTREMA VNC.

his insidiantis facilius resistit & sanitatē
 corporis interdum vbi saluti animæ ex-
 pedierit consequitur nemini uero, qui
 graui morbo affectus non sit, & de cuius
 morte non timetur, sacramentum un-
 ctionis dare licet; neque his qui ratio-
 nis usu carent neque pueris, qui
 nulla peccata admittunt, ne-
 que amentibus item,
 & furiosis nisi
 interdum
 rationis vsum haberent, & eo tem-
 pore animo pio peterent,
 vt sacro oleo vnge-
 rentur.



FIGVRA ANIMARVM IN. 65
PVRGATORIO.



E 4 DE

56
DE PURGATORIO.

C A P. X.

EST Purgatorius ignis in loco
inferorum, quo piorum ani-
mæ ad definitum tempus cru-
ciatæ expiantur, quæ non satis à pec-
catorum poënis expurgatæ in hac uita
in poenitentia & fide decesserunt, ut eis
in eternam patriam ingressus patere pos-
sit, in quam nihil coinquinatum ingre-
ditur, quas angeli consolantur, pro qui-
bus etiam ecclesia sacrificia offert, elee-
mosinas largitur, aliaq; bona opera in
caritate præstat, & orat, ut eo ci-
tius Dei misericordiam im-
petrent, & à pēna illa
Purgatorij ignis
liberentur.



FIGVRA DAMNATORVM (57)
IN INFERNO.



DE

58
DE INFERNO.

CAP. XI.

INFERNVS ideo dicitur
quia inferius est positus scili-
cet in medio terræ, Vnde &
nouissima terra dicitur. Est autem lo-
cus igne & sulphuræ horridus, inferius
dilatatus superius coangustatus. Hic la-
cus uel terra mortis dicitur, quia animæ
illuc descendentes ueraciter moriuntur.
Hic & stagnum ignis dicitur : quia ut
lapis mari, ita animæ illuc immergun-
tur. Terra tenebrosa uocatur, & fumo
& nebula foetoris obscuratur. Hic terra
obliuionis nuncupatur, quia sicut ipsi
obliti sunt Dei, ita eorum obliuiscitur
misereri Deus. Dicitur Tartarus ab hor-
rore & tremore, quia ibi est fletus & stri-
dordentiũ. Baratrũ quasi atra uorago,
uel ideo quod graue puniat. Dicitur e-
tiam Stix quod latinè sonat tristitia sine
aliqua lætitia.

Est

DE INFERNO. 59

Est autem infernus teterrimus & ob-
curissimus ille carcer, ubi perpetuo, &
inextinguibile igne damnatorum ani-
mæ simul cum immundis spiritibus tor-
quentur qui etiam gehena, Abyssus, &
ignis æternus uocatur, in quo nulla est

redemptio, sed finimus dolor

sempiternus horror inhabi

tat, æternus cruciatus,

omnibus penis

& supplicijs

cumula-

tus.

F I N I S.









DIALOGVS DE SACRAMENTIS

In communi à Sacris Doctoribus
excerptus.

INTERLOQVVTORES.

Examinator & Clericus.



*Exa.
Cle.*



VID est Sacramentum?

Sacramentum multas habet diffinitiones, quæ tamen omnes sub alijs uerbis, idem omnino docent. Sit ergo primâ ipsius sacramenti hæc diffinitio.

Sacramentum est materiale elementum foris sensibiliter propositum, ex similitudine representans, ex institu-

F tio-

tione significans, ex sanctificatione
 continens aliquam inuisibilem, & spi-
 ritualem gratiam. Ut colligitur ex
 Hugo. de S. Victore libro de Sacram.
 parte 9. cap. 2. & S. Tho. 4. sent. dist.
 1. q. 1. art. 1. q. 5. Riccar. 4. senten. di-
 stin. 1. art. 1. q. 4. Sum. Confess. lib. 3.
 titu. 24. q. 1. Sot. 4. senten. distin. 1.
 q. 1. artic. 2. & Sum. Sacramen. de Eu-
 char. §. j.

Secunda diffinitio est. Sacramen-
 tum est, inuisibilis gratiæ uisibilis for-
 ma, ut eius imaginem gerat, & causa
 existat. ut ex mente August. & magi-
 stri senten. 4. dist. 1. elicitur. & habe-
 tur apud S. Thom. Riccar. Sum. Con-
 fess. Sotum. ubi supra.

Et notandum quòd Magister sent.
 addidit illas particulas uidelicet. Ut
 eius imaginem gerat, & causa existat.
 Ut notant Sum. Confessorum ubi su-
 pra, & Riccar. ubi supra. q. 3. & S. An-
 to. in 3. part. tit. 14. c. 2. §. & Nouar-

rus

rus cap. 22. §. 1.

Tertia Sacramenti diffinitio est. Sacramentum est, per quod sub tegumentis rerum uisibilium, diuina uirtus secretius salutē operatur. Ex Aug. lib. de corpor. Christ. & referrur per Sum. Confess. & Sum. Sacram. ubi supra.

Quarta, & ultima Sacramenti diffinitio. Sacramentum est sacrae rei signum. Vt Aug. lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 5. & habetur de consecr. dist. 2. cap. sacrificio. allegatur a Magistro Senten. & S. Thom. Nauarro, & alijs supra nominatis.

Exa. Omnes diffinitiones istae optimae sunt; verum hæc ultima in uniuersum patribus receptissima est. Vt bene meminit Vualden. auctor Tom. secundo Sacram. cap. 20. & allegatur à Soto. 4. sent. dist. 1. q. 1. art. 2. Lotio nanque Sacramentalis qua minister sub certa uerborum forma corpus fo-

F 2 ris

ris intingit, latentem animæ ablutionem, quæ fit à culpa per gratiam designat. Vt bene magister senten. 4. cap. 1.

cle. Meritò hæc vltima Sacramenti diffinitio omnibus gratissima est, quia brevis, & clara extat.

Diffinitio nanque esse debet brevis, & dilucida oratio, naturam rei exponens.

exa. Et si bona sit hæc Sacramenti diffinitio, patitur tamen difficultatem, quandoquidem diffinitio conuerti debet cum suo diffinito. Sed hæc diffinitio non conuertitur cum ipso Sacramento, nam multa sunt rei sacræ signa, & tamen non sunt Sacramentum, puta Crux Christi, aqua benedicta, & huiusmodi, ergo non uidetur uerum, quòd Sacramentum sit sacræ rei signum.

cle. Cum dicitur in ipsa diffinitione Sacramenti, sacræ rei; non intelligi-

tur

De Sacramentis in communi. 65

tur quælibet sacra res, quia sic Crux,
& multa alia essent Sacramenta; sed
intelligitur res sacra sanctificans nos:
Est igitur Sacramentum, signum sen-
sibile rei sacræ nos sanctificantis. Et
per rem sacram nos sanctificantem
intelligimus principaliter gratiam
gratum facientem. Et sic patet solu-
tio ad dubium, non enim aqua bene-
dicta, & Crux Christi, & huiusmodi
sunt signa rei sacræ, quatenus nos san-
ctificat; sed solum Sacramenta sunt
huiusmodi. Nam signant rem actu
nos sanctificantem. Ablutio enim illa
baptismi est sacræ rei signum; quia si-
gnificat nos tunc spiritualiter ablui, si-
cut abluitur corpus, Hæc ex S. Tho.
4. seten. distin. 1. quæst. 1. artic. 1.
quæst. 1. & ab alijs.

24. Quot sunt genera Sacramento-
rum?

Cle. Sunt duo, scilicet veteris, & nouæ
legis: quæ quidem diuisio est analogi,

F 3 non

non autem generis in suas species, ut
Sanctus Tho. 4. sent. dist. 1. q. 1. art.
1. q. 3. ad. 5.

Exa. Conuenit ne supradicta diffinitio
sacramenti, etiam Sacramentis uete-
ris legis?

Cle. Conuenit. Vnde Sotus sic in-
quit. Sacramentum est signum sa-
cræ actionis, siue quæ tunc fit in ani-
ma, ut in nostris Sacramentis, siue
quæ futura est per Christum: Sacra-
menta enim legis ueteris gratiam per
Christum futuram præsignabant.
Hæc ille. 4. sen. distin. 1. q. 1. art. 2. &
Riccar. ibidem q. 3.

Exa. Differunt ne Sacramenta ueteris le-
gis à Sacramentis nouæ legis?

Cle. Maxime. Et qui oppositum dice-
ret anathema esset. Vnde in Concil.
Triden. sic dicitur. Si quis dixerit, ea
ipsa nouæ legis Sacramenta a Sacra-
mentis antiquæ legis non differre, &c.
anathema sit: hæc ibi sess. 7. can. 2.

Sed

Exa. Sed quæro quomodo differunt Sacramenta veteris legis a Sacramentis nouæ legis?

Cle. Differunt multipliciter. primò quidem, quia Sacramenta veteris legis non aperiiebant cœlum, nam patet ex multis sacræ Scripturæ locis. Omnes antiqui patres, etiam sanctis imi ferebantur, se in infernum descensuros, vt Iacob Genesi 37. descendam ad filium meum lugens in Infernum. Et Iob. cap. 17. Infernus domus mea est. Sed sacramenta nouæ legis cœlum aperiunt. Christus enim sua passione cœli ianuam in communi generi humano aperuit, in particulari uerò aperiunt ipsa sacramenta. Vnde in signum huius, ut habetur Matthei 3. Christo baptizato aperti sunt cœli, ut intelligeremus per uirtutem Sacramenti nobis cœlum aperiri, quod prius clausum manebat. Et Pau. ad Ephes. 2. Cuius gratia estis saluati, & confede-

re uos fecit in cœlestibus. & Matth. cap. 25. Venite benedicti patris mei, percipite Regnum &c.

Secundò differunt, quia illa, (ut Aug. super Psal. 73.) promittebant tantum, & significabant salutem, Sacramenta uerò nouæ legis dant salutem.

Tertiò differunt, quia Sacramenta ueteris legis, solùm significabant gratiam, Sacramenta uerò nouæ legis, non solùm significant, sed etiam causant, & conferunt eam. Vnde S. Tho. allegans glo. Gala. 3. sic inquit. Sacramenta ueteris legis dicebantur egea, & inania; quia gratiam non continebant, sed hoc non potest dici de Sacramentis nouæ legis; quia gratiam continent, Hæc ille 4. sent. distin. 1. q. 1. art. 4. q. 4. ibi.

Et idem tenet Petrus Palud. relatus a S. Ant. 3. par. tit. 14. cap. 11. §. 2.

Et in Concil. Florent. sub Eugenio

De Sacramentis in communi. 69

nio 4. hæc ferè verba Angu. referuntur, videlicet, quòd illa veteris legis Sacramenta non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabant: nostra verò, & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt. Hæc ibi. Vt Sot. 4. dist. 1. q. 3. art. 1.

Exa. Quoniam veteris legis Sacramenta nunc nobis prodesse non possunt, & eorum notitia nihil, aut parum nobis confert, ideo ipsis omissis, solùm de Sacramentis nouæ legis sermonem habebimus. Quæro igitur.

Quot sunt prædicta Sacramenta nouæ legis?

Cle. Sunt septem. Vt omnes Catholici fatentur. & si quis plura, uel pauciora esse quàm septem diceret, anathema esset. iuxta Concil. Triden. decretum. sess. 7. de Sacramentis. Can. 1.

Exa. Et quæ sunt ista nouæ legis Sacramenta?

Ba-

Cle. Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Vinctio, Ordo, & Matrimonium. Iuxta gloss. singu. cap. veniens. de transactio. & communem doctrinam in 4. sent. distin. 1. & in Conci. Flor. & nuper in sacro Conci. Trid. sess. 7. de Sacr. Can. 1.

Quæ septem Sacramenta in his verbis continentur.

Ordinat, & Iungit, Baptizat, Chrismat, & Vngit.

Peccatum plangit, in altari sacra tangit.

Hæc ex Petro Palud. in 4. senten. distin. 9. & S. Ant. in 3. parte tit. 14. cap. 2. §. 8.

Exa. Quare septem sunt Sacramenta, & non plura, uel pauciora?

Cle. Cōuenienter sunt tantum septem sacramenta instituta. Primò quidem, quia homo per inobedientiam, septē spiritualibus infirmitatibus animæ erat subditus, scilicet, peccati originalis, & mortalis, uenialis, malitiæ, con-

CU-

cupiscentiæ, ignorantia, & impotentia, ac debilitatis ad bonum: & propter hoc, ad eripiendum ipsum hominem ab his infirmitatibus, instituta sunt ipsa septem Sacramenta. Nam ab infirmitate originalis culpæ eripit Baptismus; ab infirmitate mortalis peccati eripit Pœnitentia; ab infirmitate venialis peccati eripit extrema Unctio; ab infirmitate malitiæ eripit Eucharistia; ab infirmitate concupiscentiæ Matrimonium; ab ignorantia eripit Sacramentum Ordinis; à debilitate, & impotentia eripit confirmatio. ex S. Th. 4. senten. distin. 2. q. 1. att. 2. & 3. par. q. 65. ar. 1.

Sunt etiam septem instituta sacramenta, quia per hæc acquirimus uitam spiritalem, ad quam septem requiruntur, sicut in uita corporali: in uita enim corporali primò requiritur natiuitas, & hanc consequimur per Baptismum. qui (ut ait Paul. ad Titum 3.)

est

est lauacrum regenerationis, unde Christus. Io. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spirito sancto, non potest introire in regnum Dei.

Secundo requiritur consolidatio: corroboratio, & augmentum corporis, nam recenter natus est satis debilis; & hæc præstat nobis ipsum confirmationis Sacramentum, per quod in fide consolidamur, ut de Apostolis iam Baptizatis dictum est, sedete in ciuitate donec induamini uirtute ex alto. Lucae ult.

Tertiò requiritur cibus ad nutritionem, sine quo temporalis vita consistere non posset. Et vicem huius in uita spiritali gerit Eucharistiæ Sacram. iuxta illud Ioannis 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in uobis.

Quartò requiritur in uita corporali medicina ad sanitatem comparandam,

dam, quando incidit homo in morbum, & locum huius in vita spirituali tenet pœnitentię sacramentum, iuxta illud Psal. Sana animam meam, quia peccaui tibi.

Quintò requiritur remedium contra reliquias infirmitatis. Cui in vita spirituali respondet extrema Vnctio; quæ remouet peccatorum reliquias, hominemque adeo ad iter cœlestis gloriæ capeßendum paratum reddit, de qua re, Iaco. 5. Et si in peccatis est, remittentur rei.

Sextò requiritur propagatio prolis, ad perpetuandam humanam speciẽ, & hoc fit per Matrimonium, quod non solum est officium naturæ, sed & Sacramentum gratiæ.

Septimò requiritur in humana vita, vt sint qui rempublicã gubernent, & præsint alijs, & hoc præstatur in vita spirituali per sacramentum ordinis, iuxta illud Hebręo. 7. quòd sacerdotes
hostias

hostias offerunt non solum pro se, sed etiam pro populo. Hæc ex S. Tho. 3. par. q. 6. 5. art. 1. S. Ant. 3. par. tit. 14. c. 1. Soto. 4. sent. dist. 1. q. 6. ar. 1. Sum. Sacramen. de Sacra. §. 7.

Exa. Quæ sunt de essentia in omni Sacramento; seu ex quibus constat unumquodque Sacramentum?

Cle. Tria sunt de essentia Sacramenti, ex quibus necessario constat omne Sacramentum, uidelicet. Materia, forma, & minister. Vnde in Concilio Florentino sic dicitur. Tribus perficiuntur Sacramenta, uidelicet, rebus tanquã materia, uerbis tanquã forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, intentione facienti, quod facit Ecclesia. hæc ibi, ut Sot. 4. sen. dist. 1. in tex. & dist. 3. q. 1. art. 8. & dist. 26. q. 2. ar. 3.

Et in Concil. Triden. dicitur quòd materia & forma Sacramenti essentia perficitur, hæc ibi. sess. 14. cap. 2.

&

& in eodem Concilio dicitur necessario requiri intentionem ministri. Unde sic ait. Siquis dixerit, in ministris dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia; anathema sit. hæc ibi sess. 7. Canon. 11.

Exa. Quæ est materia, & forma in uno quoque Sacramento?

Cle. Omnis materia Sacramentorum consistit in rebus sensibilibus determinatis, & omnis forma eorum consistit in uerbis determinatis: itaque loquendo de materia, & forma Sacramentorum in communi dico, quod res sensibiles determinatæ sunt materia, & uerba determinata sunt eorum forma, ut ex supradicto Concil. Flor. & magister sent. 4. dist. 1. sic inquit. Duo sunt in quibus Sacramentum consistit, scilicet uerba & res. Verba ut inuocatio Trinitatis, Res ut aqua, Oleum, & huiusmodi. Hæc ille.

Et ita tenent omnes Doctores præcipuè S. Tho. 3. par. q. 9. ar. 4. & 5. & 6. & 7.

Vnde Augustinus inquit, retrahere verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad clementum, & fit Sacramentum. hæc ille, super Io. tract. 80. 1. quest. 1. Can. detrah.

Exa. Sed quero vtrum liceat aliquid addere, uel minuere, uel mutare de uerbis in quibus consistit forma Sacramentorum.

Cle. Si per huiusmodi mutationem, aut additionem, uel subtractionem verborum tollatur debitus sensus uerborum, uel corrumpatur, non perficitur Sacramentum; si uerò non tollatur, nec excludatur debitus sensus, talis mutatio, seu subtractio &c. quia non tollit id quod est de substantia Sacramenti, non aufert eius ueritatem, licet minister peccaret, si hoc ex contemptu, uel negligentia faceret.

ret. itaque non licet addere uerbis forme Sacramentorum, & si fiat additio, quæ tollat sensum verborum, Sacramentum nullum est. vt ex S. Tho. 3. par. q. 60. ar. 7. ad 3. & art. 8. & in 4. sen. distin. 3. q. 1. artic. 2. & Soto ibidem art. 8.

Exa. Quæ considerantur, & reperiuntur in unoquoque Sacramento?

Ele. Tria, videlicet, Sacramentum, res siue effectus, & res & Sacramentum, sicut in baptismo Sacramentum tantum est illa exterior ablutio, res tantum est gratia, quæ in Sacramento confertur, res & Sacramentum est character, qui in baptismo imprimitur.

In Sacramento verò Eucharistiæ. Sacramentum tantum est species panis, & pariter species uini, res tantum est gratia, quæ confertur sumentibus illud. Res & Sacramentum sunt corpus & sanguis, & virtus Sacramenti, ut ex S. Tho. 3. par. q. 73. ar. 1. ad 3. &

G

4. sen.

Et ita tenent omnes Doctores præcipuè S. Tho. 3. par. q. 9. ar. 4. & 5. & 6. & 7.

Vnde Augustinus inquit, retrahere verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad clementum, & fit Sacramentum. hæc ille, super Io. tract. 80. 1. quest. 1. Can. detrah.

Exa. Sed quæro vtrum liceat aliquid addere, uel minuere, uel mutare de uerbis in quibus consistit forma Sacramentorum.

Cle. Si per huiusmodi mutationem, aut additionem, uel subtractionem verborum tollatur debitus sensus uerborum, uel corrumpatur, non perficitur Sacramentum; si uerò non tollatur, nec excludatur debitus sensus, talis mutatio, seu subtractio &c. quia non tollit id quod est de substantia Sacramenti, non aufert eius ueritatem, licet minister peccaret, si hoc ex contemptu, uel negligentia faceret.

ret. itaque non licet addere uerbis forme Sacramentorum, & si fiat additio, quæ tollat sensum verborum, Sacramentum nullum est. vt ex S. Tho. 3. par. q. 60. ar. 7. ad 3. & art. 8. & in 4. sen. distin. 3. q. 1. artic. 2. & Soto ibidem art. 8.

Exa. Quæ considerantur, & reperiuntur in unoquoque Sacramento?

Ele. Tria, videlicet, Sacramentum, res siue effectus, & res & Sacramentum, sicut in baptismo Sacramentum tantum est illa exterior ablutio, res tantum est gratia, quæ in Sacramento cõfertur, res & Sacramentum est calharacter, qui in baptismo imprimitur.

In Sacramento verò Eucharistiæ. Sacramentum tantum est species panis, & pariter species uini, res tantum est gratia, quæ confertur sumentibus illud. Res & Sacramentum sunt corpus & sanguis, & virtus Sacramenti, ut ex S. Tho. 3. par. q. 73. ar. 1. ad 3. &

G 4. sen.

4. sent. distin. 24. q. 1. art. 1. q. 2. ad 1.
 Sot 4. dist. 8. q. 1. ar. 1. Sum. Confess.
 lib. 3. tit. 24. q. 1. Syl. Sacra. §. j.

Exa. Quot, & quæ causæ concurrunt
 in Sacramentis?

Cle. Sex, uidelicet efficiens, & est solus
 Deus, ut S. Tho. 3. p. q. 64. ar. 1. & 2.
 Materialis, & est elementum sen-
 sibile, seu res sensibilis, ut S. Th. 3. p.
 q. 60. ar. 6. in cor. & ad 2. & art. 7.

Formalis, & sunt determinata ver-
 ba, ut idem S. Tho. in eisdem locis im-
 mediata citatis.

Meritoria, & est Passio Christi, ut
 S. Tho. 3. p. q. 64. art. 3.

Instrumentalis, & est Minister, ut
 S. Tho. 3. p. q. 64. art. 5. & art. 6.

Finalis, & est ipsa gratia, uel chara-
 cter, ut S. Th. 4. sent. dist. 1. q. 1. ar. 4. q.
 1. & 3. p. q. 62. art. 1.

Exa. Sacramenta sunt ne omnia necessa-
 ria ad salutem?

Cle. Sunt quidem omnia necessaria, li-
 cèt

cèt non omnia singulis necessaria
sint. ut in Conc. Trid. ubi sic dicitur.

Si quis dixerit Sacramenta nouæ
legis non esse ad salutem necessaria,
sed superflua, & sine eis, aut eorum vo
to per solam fidem homines à Deo
gratiam iustificationis adipisci, licèt
omnia singulis necessaria non sint;
anathema sit. Hæc ibi, sess. 7. can. 4.
& idem tenent omnes Catholici.

Exa. Sed quæritur, quomodo Sacra-
menta sunt quidem omnia, sed non
omnibus necessaria?

Cle. Dico, quòd Sacramenta omnia qui
dem sunt necessaria, quia uel sunt ne-
cessaria simpliciter, uel secundùm
quid: non omnibus autem, & singu-
lis sunt necessaria; quia non omnia
sunt simpliciter necessaria, sed aliqua
eorum sunt necessaria secundùm quid.
Si enim omnia essent simpliciter ne-
cessaria; tunc omnibus essent necessa-
ria, non inconuenit ergo quòd omnia

G 2 sint

sint necessaria, & non tantum omnibus sint necessaria. vt ex S. Tho. 3. par. q. 65. ar. 4. & 4. sen. dist. 7. q. 1. ar. 1. q. 2. & Sot. 4. dist. 1. q. 6. art. 4.

Sed queruntur duo. Primum quid est illud, quod dicitur necessariū simpliciter, & necessariū secundū quid. secundum, quæ sunt Sacramenta necessaria simpliciter, & quæ secundum quid.

Vnica responsione his duobus quæ sitis satisfaciam. Dico igitur, quod illa dicuntur esse necessaria simpliciter, sine quibus finis obtineri non potest, ut est cibus, qui dicitur necessarius simpliciter ad vitam sustentandam.

Et isto modo tria Sacramenta dicuntur necessaria simpliciter, licet diuersimodè, videlicet, Baptismus, Pœnitentia, & Ordo. Sed baptismus quidem est per se simpliciter, & absolute cuiusque singulari personæ necessarius. Pœnitentia verò per accidens, supposito scilicet peccato mortali, sed

Sacra-

Sacramentum ordinis est quidem simpliciter necessarium, non tamen singulari personæ, sed Ecclesiæ in communi, hoc est, fidelium vniuersitati, imo cuicunque Prouinciæ. Nam sine sacerdotibus nõ posset diuinus cultus administrari. Iuxta illud Prou. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet.

Dicuntur autem aliqua esse necessaria secundum quid, quando sine illis finis commodè attingi non potest, quemadmodum itineri lōgo peragendo necessarius dicitur esse equus. Et isto modo necessitatis dicuntur esse necessaria reliqua quatuor Sacramenta, nempe Confirmatio, Extrema Vnctio, Matrimonium, & Eucharistia.

Matrimonium namque Ecclesiæ multitudinē per propagationem conseruat: sed Eucharistia est spiritualis alimonia ad reficiendam uirtutem, quæ assidua infestatione dæmonum, & sensualitatis quotidie deteritur. Cō-

firmatio verò, perfici Baptismum, sicut Extrema Unctio Penitentiam perficit, ut ex S. Tho. 4. sent. distin. 7. quæst. 1. art. 1. quæst. 2. & 3. parte quæst. 65, art. 4. & Sot. 4. dist. 1. quæstio. 1. in textu, & q. 9. artic.

Exa. Bona responsio, sed patitur aliqualem difficultatem: nam Sacramentum Eucharistiæ non uidetur posse dici Sacramentum necessarium secundum quid, sed necessarium simpliciter, & absolutè, dicente Domino Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem &c. ergo non est necessarium secundum quid, Sed absolutè, cum sine eo salus esse non possit.

Item si Extrema unctio, & Confirmatio non essent Sacramenta necessaria simpliciter, sed tantum secundum quid, sequeretur, quòd si quis illa ex negligentia omitteret, non peccaret, quod absurdum uidetur.

Dico,

Cle. Dico, quòd aliquid dicitur esse necessarium simpliciter bifariam, vno modo necessitate finis, & altero necessitate præcepti. Id dicitur necessarium necessitate finis, sine quo finis obtineri non potest: & isto modo tria Sacramenta, uidelicet Baptismus, Pœnitentia, & Ordo (ut dictum est) sunt simpliciter necessaria, in quibus etiam includitur spiritualis manducatio Eucharistiæ per fidem: quia ipsa est proprius finis Baptismi, ad quem ille ordinatur, per fidem, quæ recipitur in baptismo, suscipitur Eucharistia in uoto. & hoc est, quod ait Augustinus, crede, & manducaſti.

Necessitate autem præcepti, sumptio Eucharistiæ in re est necessaria, ut ex S. Tho. 3. parte. q. 65. art. 4. ad 2. & Sot. 4. senten. dist. 2. q. 6. art. 4.

Sacramentum igitur Eucharistiæ, quo ad manducationem spiritualem, est necessarium simpliciter necessitate

G 4 finis

finis, quo verò ad manducationem realem, & Sacramentalē est necessarium, quidem simpliciter, sed necessitate precepti, non quidem absolute, sed quo ad tempus ab Ecclesia destinatum.

An autem omissio Sacramenti Extremæ unctionis, & confirmationis, sit mortalis, si absit contemptus inferius dicetur, cum de unoquoque ipsorum in particulari tractabitur.

Exa. Hæc Sacramenta nouæ legis, sunt ne paria omnia, an differunt inter se?

Cle. Non sunt paria, sed distinguuntur inter se, unde in Concil. Triden. sic dicitur. Si quis dixerit hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit. Hæc ibi sess. 7. canon. 3.

Exa. Quæ differentia ergo est inter ipsa Sacramenta nouæ legis?

Cle. Primò differunt, quia aliud alio dignius est, ut in prædicta sessione dicitur. Vnde, & Sacramentum Eucharistiæ

ristiae est potissimum inter Sacr. ut S.
Th. 3. p. q. 65. ar. 3.

Secundò differunt respectu mat-
eriae & formae, quae est diuersa in uno
quoque Sacramèto, ut videbitur infra.

Tertiò differunt, quia quaedam so-
lùm sunt sacramenta in vsu, & appli-
catione, idest dum conferuntur: nam
Chryisma consecratum ab Episcopo,
non est Sacramentum confirmatio-
nis, sed solum cum Episcopus ungen-
do profert formam verborum. Eucha-
ristia verò, non solùm dum consacra-
tur, aut sumitur, sed etiam conserva-
ta in tabernaculo, aut uase est Sacra-
mentum. ut ex S. Tho. 3. par. q. 73. ar.
1. ad. 3. & q. 78. art. 1.

Quartò differunt, quia, (ut dictum
est) quaedam sunt necessaria simplici-
ter, quaedam secundum quid, seu ex
praecepto Ecclesiae.

Quintò differunt, quia quaedam
sunt iterabilia, quaedam non, ratio est
quia

quia hæc imprimunt characterem, illa verò non.

Exa. Et quæ sunt illa Sacramenta, quæ non possunt iterari, ex eo, quòd characterem imprimunt?

Cle. Sunt tria, illa quæ iterari non possunt, propter characterem quem imprimunt, videlicet.

Baptismus, Confirmatio, & Ordo, alia uerò quatuor iterari possunt, quia characterem non imprimunt, quia in concil. Triden. sic habetur. Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, unde ea iterari non possunt, anathema sit. Hec ibi, sess. 7. de Sacram. can. 9. & S. Tho. 3. parte q. 63. art. 6. & Ricc. 4. dist. 5. art. 2. q. 3. & q. 4.

Exa. Quare Sacramenta quæ characterem imprimunt, iterari non possunt?

Cle. Quia talis character est indelebilis, propter hoc tria illa Sacramenta, in quibus

De Sacramentis in communi. 87

quibus imprimitur, nullo modo iteratur, ne fiat iniuria habentibus perpetuum effectum, ac si prima collatio non fuisset ualida. Vnde, & in mortuis damnatis, & saluatis permanent perpetuo characteres, ut S. Ant. 3. par. tit. 14. c. 11. §. 6. Sū. Confess. lib. 3. tit. 24. q. 51.

Exa. Quid est character?

Cle. Character est quoddam signum spirituale, & indelebile, quod in anima imprimitur, ut habetur in eodem Concilio eadem sess. & eodem Canone.

Dicitur etiam esse quædam spiritualis potestas, per quam homo efficitur capax ad recipiendum, & ministrandum Sacramentum. In Baptismo enim homo accipit potestatem recipiendi alia Sacramenta, cum ea omnia præsupponant characterem baptismalem. In Sacramento confirmationis homo perficitur, & accipit potestatem confitendi nomen Christi ex officio.

officio . In Sacramento verò ordinis ,
ordinatus accipit potestatem ministran-
di Sacramenta . Hæc ex S. Tho. 3. p. q.
63. ar. 1. & S. Ana. 3. p. ti. 14. c. 1 §. 6.
Riccar. 4. sent. dist. 5. art. 2. q. 4. Sotto.
ibidem dist. 1. q. 4. ar. 2.

Exa. Et quare in his tantum tribus Sa-
cramentis character imprimitur , &
non in alijs quatuor Sacramentis ?

Cle. Quia character, ut dictum est, que-
dam spiritualis potestas est, ideo in il-
lis tantum Sacramentis imprimitur ,
in quibus aliqua spiritualis potestas
confertur . Et quia (ut diximus) in Ba-
ptismo homo accipit facultatem reci-
piendi reliqua Sacramenta , (ipse nan-
que ianua est , omnium Sacramento-
rum) in confirmatione , fidelis recipit
potestatem ad exercendas actiones
contra in fideles ex officio , in ordine
accipit potestatem exercendi spiritua-
les actiones circa fideles baptizatos .
merito in his tribus solum character
im-

imprimatur, & non in alijs quatuor, in quibus nulla spiritualis potestas confertur, ut S. Tho. 4. sent. dist. 4. q. 1. artic. 4. q. 2. & in 3. p. q. 63. ar. 6. & S. Anro. ubi supra.

Exa. Sacramenta nouæ legis, quis instituit?

Cle. Dominus noster Iesus Christus. Vnde in Concil. Triden. sic diffinitur. Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit. Hæc ibi sessione 7. can. 1.

Exa. Cum Christus fuerit verus Deus, & uerus homo, utrum ut Deus, an ut homo Sacramenta ipsa instituit?

Cle. Christus, ut Deus, & ut homo Sacramenta instituit. Verum ut Deus, Sacramenta instituit authoritatiue, ut homo instituit meritoriè, & efficienter: nam eius passio fuit causa meritoria Sacramentorum. Et sic ipse Christus, ut Deus habet potestatem
au-

authoritatis in Sacramentis, sed ut homo habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ, quam non habent alij ministri. Sed notandum quòd Christus ut homo non est causa effectiua, seu non instituit Sacramenta efficienter principaliter, sed per modum instrumenti, non cuiuscunque, sed coniuncti diuinitati in persona, ut ex S. Tho. & Caetan. 3. parte. q. 64. art. 3. Soto 4. sent. dist. 1. q. 5. art. 3.

Exa. Et cur Chritus instituit huiusmodi Sacramenta?

Cle. Rationabiliter Christus Sacramenta in noua lege instituit; & ut doctores dicunt, Trina fuit Sacramentorum necessitas; s. eruditio, humiliatio, & exercitatio nostra.

Nam cum prouidentia diuina sit, vnique rei iuxta suam naturam, & ingenium suauiter perspicere: & intellectus noster suapte natura sensum
admi-

adminiculo utatur, congruens fuit, vt per hæc visibila signa de latentibus mysterijs diuinitus erudiremur. Mox quoniam in morbum inde collapsi sumus, quod mundi nos elementis, relictō Deo, subiicimus, id nobis antidotum congruebat, ut sensibilibus quoque elementis, Imperio Dei subiecti, nostram edomaremus superbiam. Ac demum quia Christiana religio ociosa esse non debuit, eiusmodi Sacramentorum cæremonijs nos docuit exercitari. Hæc ex Hugo. lib. 1. parte 9. de Sacram. cap. 3. ut Sot. 4. sen. dist. 1. in textu.

Ena. Quis est effectus Sacramentorum nouæ legis?

Ele. Sacrametorum est duplex effectus, scilicet principalis, idest gratia, & secundarius, idest character, uel aliquis ornatus animæ, in Sacramentis in quibus non imprimitur character. Hæc ex S. Tho. 3. par. q. 62. art. 1. & 4. sent. dist.

dist. 1. q. 1. ar. 4. q. 1. & S. Ant. 3. par
tit. 14. cap. 2. §. 1.

Exa. Vnde habent Sacramenta suam ef-
ficaciam?

Cle. Efficacia, & virtus Sacramentorum
est ex Deo, à causa principali, sed
ex Passione Christi, ut a prima causa
meritoria, & ut ab instrumento con-
iuncto diuinitati, ut ex S. Tho. 3. p. q.
62. ar. 5. & 4. sen. dist. 1. q. 1 ar. 4. q. 3.

Vnde & glosa super illud Sum. 5.
in similitudinem preuaricationis, &c.
Sic inquit. Ex latere Christi dormien-
tis in Cruce fluxerunt Sacramenta, per
quæ saluata est Ecclesia. Hæc ibi.

Et Augu. ait in lib. de ciuitate Dei
cap. 26. loquens de hostio, quod fuit
in Arcæ latere. Profectò illud est vul-
nus, quando latus Crucifixi lancea per-
foratum est, hac quippe ad illum ve-
nientes ingrediuntur, quia inde Sacra-
menta manauerunt, quibus credentes
iniciantur. Hæc ille.

Sed

Exa. Sed quæro in quo tempore Sacra-
menta nouæ legis ceperunt obligare; &
ac proinde quâdo cessauerunt legalia?

Cle. Post Christi Passionem, & Resur-
rectionem, ac Euangelii promulga-
tionem: & tunc etiam legalia omnia
cessauerunt, & fuerunt, & sunt morti-
fera. Vnde Pau. ad Gal. 5. si circunci-
dimini Christus nihil uobis proderit.
Ex S. Tho. 1. secundum q. 103. art. 4. & 3.
p. p. 66. ar. 2. Ricc. 4. sent. dist. 2. art. 1.
q. 2. Sot. 4. dist. 3. q. 1. artic. 2. Sum.
Sacer. §. 10. in responsis ad 1. q. 1. art. 1.

Exa. Quis est minister Sacramentorum
nouæ legis?

Cle. Ministrator Sacramentorum regu-
lariter est Sacerdos, excepta confirma-
tione, & ordinibus superioribus, quæ
solus Episcopus confert, secundum
Ray. de consec. dist. 5. relatum per S.
Ant. 3. par. tit. 14. cap. 2. §. 9.

Et S. Tho. inquit, quod soli mini-
stri Ecclesiæ possunt conferre Sacra-

H men-

menta, præter baptismum, ut 4. sen.
dis. 7. q. 3. ar. 1. q. 1. & dis. 13. q. 1. ar. 3.

Et quòd nullius Sacramenti dispensatio convenit laico, ex officio. Hæc ille 4. dist. 13. q. 1. ar. 3. q. 1. dist. 23. q. 2. ar. 1. q. 1.

Exa. Vtrum intentio ministri necessario requiratur ad perfectionem Sacramentorum?

Cle. Dico, quòd necessario requiritur ministri intentio, aliàs Sacramentum nullum esset, etiam quòd verba proferrantur super debitam materiam, & non sit debita intentio in ministro applicante, non perficietur Sacramentum; quia Sacramentalis actio debet esse humana, hoc est, iudicio deliberata, ergo debet ex intentione ad proprium effectum dirigi, sicut actio artificis. Quæ enim absque intentione sunt, casualia sunt, & fortuita (ut secun. Phyl. dicit Arist.) quod actioni quæ fit à ministro Dei maximè derogat.

-nom

H

ga-

garet. Et ita fatentur omnes, & habentur in Conc. Trident. sess. 7. can. 2. & apud S. Tho. 3. p. q. 64. ar. 8. & 10. & in 4. sen. dist. 6. q. 1. ar. 2. q. 1. & alios.

Exa. Et quid debet intendere minister dū Saoramenta efficit, siue ministrat?

Cle. Debet habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, ut in Concil. Trid. sess. 7. can. 2. ubi sic dicitur, Si quis dixerit, in ministris dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.

Nam si hoc non intenderet, sed intenderet aliquid derisorie agere, nullum esset Sacramentum, quod conficeret, aut conferret, ut ex S. Tho. 3. parte q. 64. art. 10. & S. Ant. 3. parte tit. 13. cap. 6. §. 2. & Riccar. 4. sen. dist. 6. art. 1. q. 2. ad 2.

Exa. Sed quæro utrum requiratur intentio faciendi, quod facit Ecclesia Romana, uel Catholica? Hæretici nan-

H 2 que

que non habent huiusmodi intentionem, imò neque Græci ad Romanam Ecclesiam specialiter aspiciunt.

Cle. Respondetur quòd neque hoc exprimere opus est, sed sufficit generalissima intentio faciendi quod Christus instituit, vel orthodoxa Ecclesia quacunque sit illa. Quare licet hæreticus errer, sit ne sua Ecclesia, uel alia, uerè baptizat, imò nec requiritur, ut formaliter dicat, quod facit Ecclesia, sed satis est si intendat talem cærem oniam in remissionem peccatorū facere, uel quod per illam Deo sit ille dedicatus.

Imò, satis est, intendere id facere, quod facit Episcopus, uel Sacerdos: hæc enim omnia eandem habent uirtutem. Vt rectè, & perbellè ait. S. Ant. 3. parte tit. 14. cap. 13. §. 10. & Soc. 4. sen. dist. 1. q. 5. art. 8.

Exa. Quid si minister, dum Sacramentum ministrat, non attēderet ad illud propter mentis deuagationem, num
pro-

propterea Sacramentū nō perficietur.
ele. Dicunt Doctores, sufficere habitua-
lem, seu virtualement intentionem mini-
stri, ut scilicet cum ipse accedit ad ce-
lebrandum, aut baptizandū, & huius-
modi intendat facere, quod Ecclesia
præcipit.

Vnde si dum est in officio mente
aliorum rapitur, in virtute prioris in-
tentionis perficiat Sacramentū, Quā-
vis studiosè curare debeat Sacramen-
ti minister, ut etiam actualement inten-
tionem adhibeat.

Hæc ex S. Tho. 4. sent. dist. 6. q. 1.
art. 2. q. 1. ad 2. & 3. parte q. 64. art. 8.
ad 3. & ex alijs.

Habere actualement intētionem sem-
per, non est totaliter positum in ho-
minis potestate; quia præter intentio-
nem cum homo vult multum inten-
dere, incipit alia cogitare, secundū
illud Ps. Cor meū dereliquit me. Sed
quæro, si intētio ministri est necessaria

H 3 & ta-

& talis intentio non est nota, quomodo ergo homo poterit esse certus se suscepisse verè Sacramenta à ministro? ergo semper erit dubius an Sacramenta receperit, uel ne.

cle. Dicunt Doctores, quòd nō obstat, quòd intentio ministri non possit esse nota; quia minister agit in persona Ecclesiæ cuius est minister, in verbis autem, quæ proferuntur, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, (nisi exterius contrarium exprimatur ex parte ministri, vel recipientis) quantum ad satisfactionem præcepti de Sacramento suscipiendo, uel certitudinem coniecturalem faciendam, qua quis potest absolute credere se suscepisse Sacramentum, & adorare hostiam consecratam, sine conditione: debemus enim ambulare bona fide; quia quilibet debet præsumi bonus, nisi appareat de opposito. Vbi autem minister ex malitia in bapti-

baptismo, uel Poenitentia, uel alio Sa-
cramento falleret, non habendo in-
tentionem faciendi quod Ecclesia fa-
cit; sed tantum irridere hominem; &
hæc sua malitia non esset nota; Deus
(qui facienti, quod in se est, non defi-
cit in necessarijs, nec allegauit uirtu-
tem suam Sacramētis) sua infinita bo-
nitate suppleret, non quò ad characte-
rem, sed quò ad gratiam, & hoc pro-
pter deuotionem suscipientis. Hæc
ex S. Tho. 4. dist. 6. q. 1. art. 2. & 3. par-
te q. 64. art. 8. ad secundum. Caie. ibi-
dem. Vigue. de Sacra. in genere ver. 6.
Sor. 4. dist. 1. q. 5. art. 8.

Exa. Hæc respōsio habere potest locum
in adultis, in quibus deuotio eorum
supplet defectū intentionis ministri,
sed quid dicendum de pueris? num si
minister dum illos baptizat, & non in-
tendit baptizare, seu non intendit fa-
cere quod Ecclesia facit, consequen-
tur gratiam ex deuotione parentum,

H 4 vel

Ele. vel Christus ibi supplebit.
mi Nequaquā nullus enim potest me-
 reri alteri primam gratiam: cū ergo
 paruulus ante vsum rationis nullum
 motum deuotionis in Deum habere
 possit, & Sacramentum ei nullum ap-
 plicetur per defectum intentionis mi-
 nistri, nihil illic Deus supplebit. Stat
 enim lex generalis. Nisi quis renatus
 fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non
 intrabit in regnum Cœlorum. Qua-
 re talis paruulus peribit propter pec-
 catum originale. Hæc ex Sor. 4. dist.
 1. q. 5. art. 8.

Ext. Quid si minister dum conficit, uel
 ministrat Sacramentum habeat qui-
 dem intentionem faciendi quod Ec-
 clesia facit, sed tamen illud facit pro-
 pter aliquem malum finem, puta si
 celebret tantum propter pecuniam,
 uel baptizet aliquam personam, ut
 possit abuti illa, & huiusmodi, talis
 peruersa Ministri intentio ueritatem

by

H

Sacra-

Sacramenti tollat.

Ele. Dico, quòd licet quis non propter finem uite æternæ, sed propter aliquè temporalem finem baptizet suos parvulos, uerum est Sacramentum (modo intendat facere, quod Ecclesia facit) ut S. Augu. relatus per Sot. 4. sen. dist. 1. q. 5. art. 8.

Et licèt quis intentione peccandi mortaliter baptizaret, intendendo scilicet adulterium, homicidium, & huiusmodi perpetrare; si tamen simul intenderet facere quòd Ecclesia facit, esset Baptismus. Nā talis intentionis peruersitas ueritatē Sacramenti non tollit: et ratio est, quia ad ueritatem Sacramenti sufficit intētio faciēdi quod Ecclesia facit: ut S. Tho. 3. par. q. 64. art. 10. & sen. 4. dist. 6. q. 1. art. 2. q. 2. Sot. 4. dist. 1. q. 5. art. 8. & art. 10.

Hxa. Si peruersitas intentionis ministri ueritatem Sacramenti non tollit, quæro utrum infidelitas ministri tollat Sacramen-

cramenti ueritatem, puta si minister esset hereticus, uel infidelis, & non crederet in Sacramenta, que conficeret, uel ministraret, num propter hoc Sacramentum nullum esset?

Cl. Dicunt Doctores, quod non requiritur necessario ad perfectionem Sacramenti fides eius, scilicet Sacramenti, nam minister cum solum instrumenta-liter operetur, non agit in uirtute propria, sed in uirtute Christi, qui operatur per fidem propriam in adultis, uel per fidem Ecclesiae in pueris. Et ideo sufficit ad ueritatem ipsius Sacramenti intentio Ecclesiae, idest quod intendat minister facere quod Ecclesia facit. Modò ad sint cetera, quae de necessitate sunt Sacramenti, etiam quod in Ecclesiam, & in ipsa Sacramenta non crederet; imò etiā, si arbitraretur ludicrum esse quicquid Ecclesia facit, Sacramentum esset ualidū, si tamen id faciat quod ipsa intendit, ut ex S. Tho.

Tho. 4. sen. dist. 6. q. 1. ar. 3. q. 2. & 3.
p. q. 64. ar. 6. Soto 5. dist. 1. q. 5. art. 9.

Exa. Et si minister necessario debet intendere quod Ecclesia intendit, ergo infidelis, uel hæreticus non potest Sacramenta conficere, nam Ecclesia intendit per Sacramenta ipsa facere hominem filium Dei per gratiam, & facere illum Christianum, hoc est membrum Christi. hoc autem non intendit infidelis, nec hereticus, qui non credunt talem uirtutem inesse Sacramentis: ergo nec Sacramenta possunt conficere, cum non intendant facere quod Ecclesia facit?

Cle. Ad hoc dubium dicitur, quod ad veritatem, & perfectionem Sacramenti non requiritur hæc intentio Ecclesie expressa, & in particulari, sed requiritur intentio confusa, & in genere faciendi quod Christus, & Ecclesia facit, quicquid sit illud, & hæc sufficit, ut bene notat Sot. refertur enim 1. q.

1. can.

1. can. Spiritus sanctus: Historia de puer
ro Anastasio, qui fingendo se Episco-
pum ludo baptizabat pueros, inten-
dens Alexandriæ Episcopum repræ-
sentare, hoc est, id facere intendens,
quod ille solebat. Quos pueros ipse
Alexander uerè baptizatos censuit,
& tamen puer ille tunc nihil de uita
æterna cogitabat. Et canon. Non
illud. de consecratione, dist. 4. ait ad
Bonifatium Aug. quòd licèt, qui non
propter finem uitæ æternæ (ut supra
dictum est) sed propter aliquem tem-
poralem finem baptizet suos paru-
los, uerum est Sacramentum.

Quinimò (ut diximus) licèt quis in
tentione peccandi mortaliter bapti-
zaret, intendendo, seu adulterium, uel
homicidium, esset baptismus. Hæc ex
S. Tho. 3. par. q. 64. ar. 9. & 10. & Sot.
4 dist. 1. q. 5. ar. 8.

Exa. Si nō requiritur necessariò fides mi-
nistri ad perfectionem Sacramenti, ex

go

go aliquis infidelis, qui fidem non habet, poterit verè Sacramēta ministrare?

Cle. Dico, quòd infidelis in illo Sacramento, in quo potest ministrare, puta in Baptismo, poterit esse minister, & Sacramentum est uerum, nam hoc Sacramentum (ut infra dicitur) cum sit necessitatis, potest ab unoquoque ministrari : reliqua uerò Sacramenta, quia non nisi à sacerdote conferri possunt, & qui baptismatis unda non est lotus, Sacerdos esse nequit, fit ut nisi ab illo, qui fidem suscepit ministrari nequeant. Et ideo dum dicitur quòd non requiritur fides ex parte ministri, ad perfectionem Sacramenti, sermo est de illo qui in Sacramentis minister esse potest. infidelis autem cum non sit sacerdos, non poterit esse minister in alijs Sacramentis, praterquam in Baptismo, ut bene. Sot. 4. dist. 1. q. 5. art. 9.

Exa. Sed quæro, utrum sicut infideles
non

non possunt Sacramenta conficere, (excepto Baptismo) seu ministrare, ita etiam hæretici, & degradati, qui sunt separati, & abscisi ab Ecclesia uel excommunicati?

Cle. Quia potestas ministrandi Sacramenta, pertinet ad spirituales characterem, qui (ut dicimus) indelebilis est, inde est, quòd si aliquis Sacerdos ab Ecclesia suspenditur, uel excommunicatur, uel degradatur, nō amittit potestatem conficiendi, & conferendi Sacramentum, sed amittit licentiā utendi hac potestate. Et ideo Sacramentum quidem confert, sed tamē peccat. Hæretici igitur & alij excommunicati, & degradati si seruant ea, quę de essentia sunt Sacramentorū, & intendunt facere, quod Ecclesia facit, uerè conficiunt, & Sacramenta per eos collata sunt ualida, excepto Sacramento pœnitentię, (ut bene notat Sot.) quòd iurisdictionem exigit, quam degradata, &

ti, & excommunicati, seu etiam hæretici non habent, & est sermo de excommunicatis notoriè, & non tolleratis, & occultis. Vnde in Concil. Trid. sic dicitur.

Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine patris, & filij, &c. cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse uerum Baptismum, anathema sit. hæc ibi sessio. 7. de Baptis. can. 4. & quod dicitur de Baptismo, intelligendū est etiam de alijs Sacramentis.

Et ita tenent S. Tho. 4. sent. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 3. ad 2. & dist. 13. q. 1. art. 1. q. 3. & 4. & alij.

¶ Hæc est firma, & uera sententia tenenda ab omnibus: tamen aliquando fuit de hoc etiam inter Catholicos altercatū an hæretici conferrent uera Sacramenta. Vnde Cyprianus cum Episcopis Prouinciæ Africæ, & aliarum quarum Carthaginem conuenerunt, ubi

ubi Cyprianus determinauit, quòd ab hæreticis baptizati essent rebaptizandi, & perseuerauit in ea opinione, ut patet c. Si quis inquit. 1. q. 1. & cap. quomodo exaudiet, de consec. dist. 4.

Vera sunt hæc; sed Beatus Pater Aug. lib. uno de baptismo dicit, quòd si quid erroris ibi Cyprianus tenuit, per suam passionem est remotum. Hæc ille.

Et potest etiam excusari prædictus Cyprianus, quòd tunc adhuc hic articulus non erat ab uniuersali Ecclesia determinatus, nunc autem ex quo in Concil. Carthag. fuit determinatus, & decifus, siq; aliter sentiret, esset hæreticus. Et si prædictus Cyprianus tunc temporis non fuisset mortuus, & illi Concilio interfuisset, pro sua eximia humilitate, & pacis desiderio i sententia patrum uenisset, ut Aug. inquit, relatus per Sot. 3. sen. dist. 1. q. 5. art. 5.

Exa. Absit igitur ut dictus Cyprianus, ullo unquam fuerit tempore seu hæreticus

ticus existimatus: nam sua ætate non erat ille error ab Ecclesia condemnatus: sed quæro, vtrum sicut heretici, & excommunicati, ita etiam & mali ministri, puta qui sunt in peccato mortali, conferant uera Sacramenta?

cle. Respondeo secundum omnes doctores q̄ sic, & opposita assertio est hæretica, ut in Conc. Trid. diffinitur, cuius verba sūt hæc. Siquis dixerit, ministrū in peccato mortali existentem, modo oīa essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendū, aut conferendum pertinent, seruauerit, nō conficere, aut conferre Sacramētum, anathema sit. Hæc ibi. sess. 7. de Sacramentis canon. 12.

Peccant tamen ministri si Sacramenta in mortali conficiunt, vel alij ministrāt: tamē vera sunt Sacramēta, modō intendant facere q̄ Ecclesia facit, ut dictum est, ex S. Th. 4. sen. dist. 5. q. 2. ar. 2. & dist. 24. q. 1. ar. 3. q. 5. & 3. par. q. 64. ar. 5. & 6. & S. An. Cia. Nau. & alii.

I Sed

Sed quero utrum si quis ministret, uel conficiat Sacramenta, nō existens in mortali, sed tantum habeat consciē tiam alicuius mortalis criminis, num peccat mortaliter, si sine prauia confessione, & contritione conficiat, uel ministret Sacramenta?

cle. De Sacramento Eucharistiæ non est dubitandum, quod peccat mortaliter minister, dum sine prauia confessione habens conscientiam alicuius mortalis celebrat, & contraria assertio est hæretica. In Concil. Trident. sic diffinitur. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habitacopia confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium dicere,

De Sacramentis in communi. iii

re, prædicare, uel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat. Hæc ibi, sess. 13. de Eucharist. cap. 7. & cano. 2.

Et hanc eandem sententiam firmiter tenuere alij ferè omnes Catholici.

De alijs autem Sacramentis, dico, quòd sufficit, quòd quis non sit in mortali, & sufficit contritio, & uotum confitèdi tempore suo. Nam Doctores loquuntur de ministris existentibus in mortali, & Sacramenta ministrantibus uel cōficiantibus. Qui autem contritus est, non dicitur esse in mortali, etiam quod non sit confessus, ut bene Nau. cap. 1. §. 33. Armilla. Sacra. §. 3.

Et quia in prædicto Conci. solū fit mētio de suscipientibus, uel conficientibus Sacramentū Eucharistiæ, & nō de alijs Sacramētis, ideo non est extendendū hoc præceptum de Cōfessione actuali, nisi pro susceprione, vel confe-

I 2 ctio-

ctione talis Sacramenti, & non pro
alijs, in quibus sufficit, quòd homo nō
sit in mortali, sed habeat saltem attri-
tionem, qua se probabiliter cōtritum
esse credat, ut bene Nau. cap. 22. §. 3.

Exa. Quid si existentes in mortali, mini-
strent, uel conficiant Sacramēta ex ne-
cessitate, puta in articulo mortis, num
peccāt mortaliter, an excusantur pro-
pter dictam necessitatem.

Cle. Dicunt Doctores, q̄ subita necessi-
tas ministrandi Sacra non excusat à
mortali ministros existentes in morta-
li, quia etiā in isto instanti necessitatis,
minister debet, & potest pœnitere de
peccato, et licitè ministrare Sacramēta
pōt. n. generalem suorum peccatorum
cōtritionem habere, q̄ puncto tempo-
ris p̄stari pōt. Quare Sacerdos admini-
straturus Sacramentū aliquod, quan-
tumlibet imparatus inueniat, debitā
de oībus suis peccatis mortalibus con-
tritionem habere pōt, vel attritionem
qua

qua se probabiliter contritum esse credat. Et quāvis ad alia Sacramenta hoc satis sit (ut dictum est) ad celebrationem tamen vel receptionem Eucharistiæ, præter contritionem, confessio peccati requiritur, ut diximus.

Dico igitur semper mortaliter peccare ministrum, si existens in mortali, quodcunq; Sacramentū solemniter, & quasi suo utens officio, in peccato mortali conficiat, vel ministret, etiam quod ex necessitate hoc faciat, ut omnes dicunt, præcipuè S. Tho. 4. sent. dist. 5. q. 2. ar. t. 2. q. 4. ad 4. & d. 24. q. 1. ar. 3. q. 5. ad 1. & 3. p. q. 64. art. 6. ad 3. & Caiet. ibi. du. 3. & Nau. c. 22. §. 3.

Exa. Cur apposuisti illam clausulam, uide licet, si solēniter, & quasi utens officio suo: nā si ministrat sine solēnitate existēs in mortali, excusabit a letali culpa.

Cl. Ideo dixi si solēniter ministret, &c. quia in aliqua necessitate, non peccaret baptizando in casu, in quo etiam

I 3 posset

posset laicus baptizare: sic enim non exhiberet se ministrū Ecclesię, sed subueniret necessitatem patienti: itaque existens in mortali, si sine solemnitate, & non tanquam minister Ecclesię in articulo necessitatis baptizet, non peccat: sed nō est ita de alijs sacramentis, quę non sunt tantę necessitatis: in his enim nūquā licet ministrare existenti in mortali, quia non potest ministrare in eis tanquā non vtens officio suo, & sine solemnitate, sicut potest facere in Sacramento Baptismi, si ne tamen solemnitate. Vt bene S. Th. 4. sent. dist. 5. q. 2. art. 2. q. 4. & 3. parte q. 64. art. 6. & S. Ant. 3. parte tit. 14. cap. 13. §. 4. & Caieta. 3. parte q. 64. art. 6. in res. ad 3. dubiū. & Sor. 4. dist. 1. q. 5. art. 6.

Exa. Sed quero, utrum sicut existens in mortali, & conficiens, uel ministrans Sacramentum aliquod peccat mortaliter, ita etiam mortaliter peccet si sa-

cra

era tangat, puta si hostiā cōsecratam,
vel sacras uestes, & huiusmodi tangat,
etc. Dico quod mortaliter peccat, si hoc
tanquam utens officio suo faciat: non
autem peccat, si ex necessitate eas tan-
gat, vt laicus non ordinatus posset, ut
si leuet Sacramentum e terra, sicut nec
peccat si osculo hostiam cōsecratam
tangat, vel si corpus Christi humiliter
& reuerenter uideat, ut fit quando in
missa, & huiusmodi eleuatur, aut po-
pulo ostenditur adorādum etiā quod
in mortali quis existat. Et quod dictū
est de ministris, idem dicendum de a-
lijs, etiam pueris laicis, uidelicet illos
non peccare, si ex necessitate tanger, ^{sup}
vel reuerenter uideant, & adorent cor-
pus Christi etiam in mortali existen-
tes, ut bene ex S. Tho. 4. dist. 9. quest.
1. art. 3. quest. 6. & dist. 24. quest. 1.
art. 2. q. 5. ad 4. & ex alijs.

¶ Vtrum sicut peccant mortaliter sa-
cerdotes, conficiendo, uel ministran-

I 4 do Sa-

do Sacramentum in mortali existentes, ita etiam alij ministri altaris, puta Diaconi, uel Subdiaconi, si in mortali existentes suscepto ordine utantur?

Cle. Videtur affirmatiuè respondendū esse, nam S. Tho. mouet dubium, & partem affirmatiuam sequitur. inquit enim, uidetur quòd aliquis in peccato existens, possit sine peccato ordine suscepto uti: quia si utendo ordine suo peccaret, sequeretur quòd quilibet actus ordinis, quem faceret esset peccatum mortale, & ita cū in vna executione ordinis multi actus concurrant, uidetur, quòd multa peccata cōmittat, quod ualde durū uidetur. Ad quod dubium ipse respondet sic, quòd lex præcipit, ut homo iustè ea, quæ sunt iusta exequatur. & ideo quicumque homo, q̄ sibi competit ex ordine, facit indignè, quod iustum est iniustè exequitur, & contra præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque

que autē cū peccato mortali aliquod
sacrum officium pertractat, nō est du-
bium, quin indignè illud faciat, unde
patet, q̄ mortaliter peccet. Quando-
cūq; ergo quis exhibet se in aliquo a-
ctū, vt ministrum Ecclesie, mortaliter
peccat; & toties, & quoties huiusmodi
actum facit, quia, vt dicit Dionysius. c.
10. de celesti Hier. Immūdis, nec Sym-
bola, i. Sacramentalia signa tāgere fas
est; vnde quando tangunt res sacras,
quasi suo officio utentes, peccant mor-
taliter. Hæc ille 4. dist. 24. q. 1. ar. 3.
q. 5. incor & ad 4. Ex quibus verbis ap-
paret idem iudicium esse de sacerdoti-
bus, & alijs altaris ministris, cū hic
S. Thom. indistinctè loquatur, de or-
dinatis, non descendendo ad particu-
larem ministrum sacerdotem.

Et ita etiam sentire videntur Caie-
tanus in opus. Tom. 3. q. de usu spiri-
tual. & in secun. secun. q. 187. art. 1. &
in 3. parte. q. 64. art. 6.

Verūm

Verum Sotus oppositū tener e vide-
tur, ait enim sic. Quo circa dubiū est,
de Diacono, & Subdiacono in Sacra-
mento altaris ministrantibus, nā ex u-
na parte apparet esse mortale, si in pec-
cato administrent: confertur nanque
eis, dum ordinātur, gratia, vt dignē ad-
ministrent. Quare (vt supra diximus)
obligatio inde resultat dignē admini-
strandi. Ex altera verò parte, durū pro-
fectò apparet, illos tam acriter condē-
nare. Ad hoc in primis responderetur, q̃
cantare in peccato epistolā in Ecclesia
etiam publicē ei qui non est Subdiacono,
nullum est peccatum: mos enim
est Sacristarum.

De Diacono autem, & Subdiacono,
ubi solenniter administrant, qui
dixerit propter argumentum factum,
peccare mortaliter, nihil affirmabit
quod sit improbable.

At uerò lubentius dicerem non es-
se mortale, nam & si gratiam ad hoc
reci-

recipiant, tamen imperfectio actionis admonere videtur, nō esse tam strictā obligationem, quā in sacerdote, si quidem per illam lectionem Euangelij, & suam administrationem, nullam operantur sanctitatem, nisi (ut dictum est) imperfectē, Hec ille 4. sent. d. 1. q. 5. ar. 6.

Exa. Quam opinionem sequeris?

Cle. Sequor primam, cum sit cōformis Doctrinæ S. Thomæ, tum etiam quia scriptura dicit, Maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter. Hier. cap. 48. Qui enim a Deo maledictus est, utique pro mortali est maledictus. Qui autem in mortali opera Domini exercet, fraudulenter, & negligenter se habet, ergo &c.

Exa. Et ita etiam ipse sentio. Sed dicito nobis, num sicut mortaliter peccant, in mortali ministrantes Sacramenta, ita mortaliter peccēt ministrantes verbum Dei in mortali, adeò, quòd si
cut

cut illi, ita isti rei sint letalis culpe si
predicant in mortali.

Cle. Doctissimi. Caieta. huic dubio respon-
dens inquit, predicare in peccato mor-
tali, esse mortale propter iniuriā, quæ
fit prædicationi, iuxta illud Psal. 49.
Quare tu enarras iustitias meas, & as-
sumis testamentum meum per os tu-
um? Existimasti inique, quod ero tui
similis, quasi bona iubens, & mala fa-
ciens? Arguam te, & statuam contra
faciem tuam: idest te ipsum tuis pro-
ponam oculis, ut in te cernas, utrum
tua prædicationi tuis sit moribus con-
gruens. Et Pau. ad Rom. 2. Qui prædi-
cas non furandum furaris. &c. Hæc il-
le in Summa. Verbo, præd. peccata.

At verò (ut Sot. inquit) hoc mode-
ramine ipse Caiet. suam sententiam mi-
tigat, ut intelligatur, dum prædicator
prædicat studio, & animo prædican-
di indignè: nam si cum tremore, & re-
uerentia malens prædicare dignè offi-
cium

cium exercet, non esset (inquit) peccatum mortale. Hæc Caieta. ubi supra. in Sum. Verbo, prædicatorum peccata. Et idem uidetur dicere in suis quoli. tom. 3. quæst. de usu spiritualiū, ubi sic inquit. Cum hoc tamen stat, q̄ for-
tè prædicare ex officio (sicut Episcopus prædicat) cum solemnitate sit mortale, sicut Baptizare ex officio. Hęc ille.

Ex quibus omnibus elicitur quòd secundum mentem istius Doctissimi uiri, ille prædicator mortaliter peccat, qui existens in mortali prædicat ex officio, ut est Episcopus, cuius prædicationis munus præcipuum est, iuxta Concil. Trident. decret. cap. 4. sess. 14.

Vel ille, qui in mortali existens, sic indignè prædicat, ut prædicatione tan-
quàm declamatione abutatur, uel prædicationem contemnit.

Qui autem licèt sit indignus, uellet tamen esse dignus, & mundus ad prædicandum, & non prædicat indignè,
quia

quia indignè uellet prædicare, sed hoc ex fragilitate humana facit, non peccat mortaliter, si absit contemptus. Et hanc opinionem etiam sequitur Sum. Armilla. Verb. Prædicatores. §. 2.

Notandum tamen, quòd Nauarrus c. 2. §. 141. ait Caietanum tenere, quod prædicator mortaliter peccat, si aduertens se esse in peccato mortali, & ante iustam contritionem concionatur.

Et subdit, quòd prædictus Caiet. illam opinionem (quam supra iam recitauimus) quam renuit in suis quolibetis tom. 3. de usu spiritualium rerum, & in summula verbo. præd. peccata, postea retractauerit tam in 2. 2. q. 187. ar. 1. quàm in 3. p. q. 64. art. 6.

Cl. Sed reuera vir iste alioqui doctissimi. in hoc deceptus est: credidit nanque Caietanum ipsum primò edidisse summulam casuum conscientiae, & ultimo loco commentaria super summam S. Tho. scripsisse; cum tamen opposi-
tum

tum sit uerum. Nam in 2. 2. q. 187. ar.

1. & in 3. parte q. 64. artic. 6. mentionē facit, & allegat sua quolibeta, ergo primo ipsa quolibeta composuit, quam commentaria scripsit.

Sed ultimo loco summulam casuū compilauit, ut uidere licet in fronte Epistolæ ipsius summulæ. dicendum est igitur prædictum Caietan. primo tenuisse, & affirmasse in præallegatis locis, prædicatorem peccare mortaliter, si in mortali concionatur: & postea hanc suam rigidam sententiā, ultimo loco, scilicet, in ipsa summula (ut dictum est) cum hoc moderamine mitigasse, uidelicet illum prædicatorem solum mortaliter peccare, qui in mortali existens si prædicat, ut prædicatione ueluti declamatione abutatur. &c. ut supra.

Alij autem indistinctè, & absolutè loquentes dicunt, prædicatorem mortaliter peccare, si in mortali prædicet.

Et

Et hanc opinionem sequuntur S. Anto. 3. parte tit. 18. cap. 3. §. 2.

Et Alexan. de Alc. relatus per Ang. quem ipse sequitur. uerbo prædicare. §. 7. & Nauar. cap. 25. §. 141.

Sunt, & qui distinguentes de peccato re dicunt, quòd peccator, uel est publicus, uel occultus: & si sit peccator publicus, prædicare profecto non posset absq; mortali crimine, nam tunc propter scandalum directè fructui prædicationis obstat, iuxta verbum Greg. in Pastor. Necesse est, ut cuius uita despicitur, eius prædicatio contemnatur.

Et Arist. 10. Ethi. Dum sermones (inquit) moribus dissonant, contemnantur, & ueritatem interimunt.

Quando verò quis est occultus peccator, quòd nullum sinistrum dedit exemplum, & tunc maximè quando ex officio incumbit, non esset peccatū cum timore, & reuerentia prædicare; nam posset sua prædicatio esse fructuosa:

Exa.
Cle.

sa : contemptus uerò semper est mortalis . Vt si quis tam imprudenter prædicationem uilipenderet , ut indignū non putaret illam in peccato exercere . Hæc Sot. 4. sen. dist. 1. q. 5. art. 6.

Exa.

Cle.

Quam opinionem sequeris ?

Sequor hanc ultimam tanquàm ueriores : quæ tamen parum ab illa Caiet. positione differre uidetur , nec à diu. Tho. doctrina dissentit , qui sic inquit . Illi qui sunt in grauib. peccatis , non debēt iudicare eos qui sunt in eisdem peccatis , uel minoribus . & præcipuè hoc est intelligendum quando peccata illa sunt publica , quia ex hoc generatur scandalum in cordibus aliorum : si autem non sunt publica , sed occulta , & necessitas iudicandi imminet propter officium : potest cum humilitate , & timore , uel arguere , uel iudicare . Hæc ille , secun. secun. q. 60. art. 2. ad 3.

Ex quibus uerbis elicitur , quòd li.

K

cèt-

cet prædicare, & arguere prædicatori in mortali existenti, modo peccatum non sit publicum, & id cum humilitate, & timore faciat.

Exa. Hanc etiam opinionem amplector & ipse, sed unum restat dubium, & quidem ad hominem non dissimulandum, uidetur enim diuus Tho. sibi ipsi contrarius, nempe in 4. sen. dist. 10. q. 2. art. 2. q. 2. tenet q. iudex ecclesiasticus, in peccato mortali existens etiam occulto, peccat alios iudicans: & ratio eius ibi est, quia indignè utitur officio prælationis. Hic autem (ut dixi) in secun. secun. oppositum dicere uidetur, dum inquit (indistinctè de iudice loquens) quòd si propter officium tenetur iudicare peccator, potest iudicare cum humilitate absque quòd incurrat nouam damnationis causam. Hæc igitur sibi inuicem aduersantur?

Ele. Ad hoc dicitur, quòd diuus Th. in sententijs aliorum opinionem sequutus

tus illa dixit, quæ postmodum in summa, quæ vltimum suum fuit testamentum, correxit. Et ideo non est sibi contrarius: nã in sententijs iuxta aliorum opinionem, in summa uerò iuxta propriam sententiam est loquutus. ita respondet Caiet. secun. q. 60. ar. 2. & Sum. Tabien. uerbo correctio. §. 5.

Ex 1. Bona reconciliatio, sed quæro utrū prælatus in mortali existens, possit sine peccato suum exercere officium?

cl. Ad hoc simpliciter dicendum, de mente D. Thomæ, quò iudex seu prælatus spiritualis utens officio in his quæ non sunt ordinis sed iurisdictionis, quous sit in peccato mortali, non peccat saltem mortaliter per se loquendo, id est nisi ratione scandali: & rō est, quia macula peccati mortalis non contrariatur rectitudini requisitæ ad iudiciū, ad tribuendum alteri ius suum, & authoritati iurisdictionis: stant enī hæc omnia cum peccato mortali, ut patet

K 2 de

de infidelibus. ipsi enim ministrando iusritiam, & exercentes iudicia non peccant de nouo. Et ita intelligenda sunt dicta diui Thomę ubicunque loquitur de hac materia, videlicet, quòd actus, qui sunt alicuius ordinis, requirunt saltem contritionem, aliàs peccant mortaliter, in alijs autem non, et si essent iurisdictionis, nisi ratione scādali, ut dictū est. Hęc ex Caiet. 2.2. q. 60. ar. 1. & Sum. Tab. correct. §. 3. ult.

Exa. Optimè responsum est, sed iam ad rem nostram redeamus, quæro igitur sicut mortaliter peccant existentes in mortali, & sacra conficientes, vel ministrantes, ita simili se culpa conuoluant, qui ab huiusmodi nequam ministris Sacramenta suscipiunt, & est dictū, vtrum liceat a malis ministris Sacramenta recipere?

Clk. Dico quòd licet à malis ministris Sacramenta recipere, modo ipsi sint ab Ecclesia tollerati: puta quod non sint

sint nominatim, uel notoriè excōicati, uel non sint degradati, & suspensi, nec publicè clericum percusserint.

Si autem ipsi mali ministri non tollerentur ab Ecclesia, sed sint uel degradati, uel suspēsi, uel excōicati, non licet ab eis Sacramenta suscipere, imò esset peccatum. Hæc ex S. Tho. & etiam Caiet. 3. p. q. 64. ar. 6. ad 2. & art. 9. ad 3. & 4. sen. dist. 5. q. 2. art. 2. q. 5. Riccar. 4. sent. dist. 13. ar. 1. q. 4.

Exa. Quid si aliquis esset in extrema necessitate, puta esset in articulo mortis, posset ne Sacramenta suscipere ab aliquo ministro degradato, uel præciso, aut publicè seu notoriè excommunicato, & huiusmodi?

Clc. Posset suscipere in tali casu, solum Sacramentum baptismi, non autem alia Sacramenta. Vnde Adria. refert Chrysostomum (ut allegatur, inquit in libro Canon poenitentialium) in hæc uerba. Si quis infirmitate detentus

K ; morti

morti appropinquauerit, & sacerdos,
 uel clericus defuerit, tunc ab alio, In
 nomine Patris, & Filij, & Spiritus san-
 cti baptizari poterit: poenitentia autē,
 & communio à nullo suscipienda est,
 nisi à Catholico. Hæc ille. Et hanc opi-
 nionem sequuntur D. Th. 4. sent. dist.
 5. q. 2. ar. 2. q. 5. & dist. 6. q. 1. ar. 3. q. 4.
 & 3. p. q. 82. ar. 7. & ad 2. Caiet. 3. par.
 q. 64. ar. 6. Sum. confess. lib. 3. tit. 24.
 q. 8. Sor. 4. dist. 1. q. 5. art. 6. Sylu. Eu-
 cha. 3. §. 5.

Et quod dictum est, de excommu-
 nicato nominatim, & de suspenso, &
 interdicto, dicendum est de concubi-
 nario notorio, uidelicet illo, qui per
 sententiam, uel confessionem in iudi-
 cio factam, uel euentiam rei, quæ
 nulla tergiuersatione celari potest: ab
 huiusmodi enim ministro non licet
 Sacramenta suscipere, excepto Baptis-
 mo, & communione tempore necessi-
 tatis iuxta mentem Naua. cap. 22. §. 4.
 &

& Summa Confess. lib. 3. tit. 24. q. 8.
& Sylvestri. clericus 2. §. 4. & Euch. 3.
§. 5. & Sacra. §. 1.

Sed hæc opinio non uidetur uera,
quo ad receptionem communionis,
cum in nullo casu liceat ab huiusmo-
di communionem suscipere, sed so-
lum Baptismum, ut supra præceden-
ti §. 50. dictum est.

Est etiam contra S. Thomam, ut li-
cet videre 4. sent. dist. 13. q. 1. art. 3.
q. 3. & allegatur etiam à Summa Con-
fessorum lib. 3. ti. 24. q. 8.

Exa. Sed quæritur: Si quis in conscien-
tia, vel alio secreto modo sciat mini-
strum esse degradatum, uel hæreti-
cum, uel excommunicatum, & hu-
iusmodi, & hoc non sit notum apud
alios, utrum possit sine peccato ab eo
Sacramenta suscipere.

Cle. Quia superius solum ministri ex-
cōicati nominatim, & publicè cleri-
cos percutientes excluduntur, non au-

K 4 tem

tem occulti, & tolerati: apparet licetè posse Sacramenta recipi ab excommunicato occulto, & solum à suscipiente illa noto, ut Nau. c. 9. §. 7. Verum ipse nulli consulerem (nisi in extrema necessitate) ut à nequam ministro, uel excommunicato etiam occultiff. Sacramenta perciperet, modo melioris ministri copia adesset.

De ministro verò heretico, & occulto idem dico. Sed si esset periculum auersionis, siue peruersionis à fide, nullo modo ab eo Sacramenta recipienda esse teneo. Secus autem in necessitatis articulo, & dum quis sibi non timet, puta si scit se firmum in fide, & nullius persuasu posse moueri,

A degradatis verò, qui in perpetuū præcisi sunt, nec ab alijs, qui per publicam sententiam sunt suspensi, nec ab irregularibus etiam, quoad ab Ecclesia tollerentur, & non sint publicè denunciati: Sacramenta percipere permiffum

missum est, seu cum eis in Sacramentis participare conceditur, quoniam Concilium Constantiense (ex cuius decreto nunc euitare non tenemur, nisi solum nominatim excommunicatos, & publicos clericorum percussores) solum permittit communicationem cum ijs, qui non acriori censura tenentur, quàm excommunicatione, ut bene notat Sotus 4. dist. 1. q. 5. art. 6.

Exa. Sed dubito, quomodo liceat à malo ministro, seu ab excommunicato etiam occulto, Sacramenta percipere, cum non liceat aliquem ad peccandum inducere? profecto qui Sacramenta à malis ministris recipit, illos ad peccandum inducere uidetur, quandoquidem nequit sine mortali excommunicatus, uel in mortali existens, Sacramenta conficere, uel alijs ministrare.

Ch. Aliud est Sacramenta à malis ministris

stris recipere, & aliud est illos ad ministrandum Sacramenta inducere, ut bene Caie. inquit. Primum namque si ne mortali licet, modo sint occulti, & tollerati, ut diximus.

Secundum uero non semper licet, nec tamen per hoc, quod quis inducit malum ministrum ad Sacramenta conficienda, uel ministranda, dicitur ipsum ad peccandum inducere, ut dicitur.

Sit igitur prima conclusio, quæ uni uersis est citra controuersiam assertissima.

Aquocunque Sacramentorum ministro nequam, seu etiam per simplicem excommunicationem præciso (si non fuerit nominatim excommunicatus, aut manifestus percussor clericorum, sed ab Ecclesia tolleratus) dummodo sit paratus Sacramentum ministrare, licet cuicunque illud suscipere, siue in necessitate siue extra, si modo ex officio, aut priuilegio possit illud ministrare.

ministrare, nam nisi uel prælatus sit, vel delegatus, nemo potest (ut suo loco diffusius dicetur) extra mortis articulum Sacramenta exhibere. Itaq; dum dicitur quòd quis potest à malo ministro Sacramenta recipere, intelligitur de ministro iam parato ad ministrandum illa, & non aliter, & hoc modo Sacramenta à ministro nequam recipiens, non inducit ipsum ad peccandum. Qui enim sic suscipit Sacramentum, nullo modo cooperatur peccato alterius: solum enim ille dicitur cooperari alteri, qui eius peccati causa est: in hoc autem casu, cum conferens sit paratissimus, & suscipiens nullatenus eum moueat, fit ut neque eius peccati simul causa sit. Eo potissimè, quòd non postulat, ut alter peccet, sed ut Sacramentum det, quod potest resipiscendo iustè facere.

Exempli gratia, licet mihi ex vi aliquius Iubilei, vel priuilegij seu gratiæ,
& hu-

Et huiusmodi, quem maluerō confes-
sarium eligere, sunt plures ad audien-
das confessiones sedentes, quorum Pe-
trum ego scio in concubinato uiuere,
tunc quamuis possim eligere alium
probū, licet etiam mihi eligere Pe-
trum. Imò verò si ille est doctior, qui
sapientius valeat meam conscientiam
discutere, consultius fecero, si eum
præ alijs elegero.

Verū est, quòd si in cæteris om-
nes sint pares, nonnulla culpa erit il-
lum præoptare, nunquam tamen erit
mortalis, nisi forsā tam esset publi-
cus peccator, ut mea eiusmodi con-
fessio scandalum offerret populo.

Et quòd dictum est de parato mi-
nistro ad audiendas confessiones, ex-
tendendum est ad ministrum iam pa-
ratum ad alia Sacramenta ministran-
da, ut si actu alios communicaret, vel
Chrismaret, & huiusmodi. Hæc ex
Soto. 4. dist. 1. q. 5. ar. 6. Caiet. 3. per.

q. 64.

quæst. 64. art. 6. Naua. cap. 9. §. 7.

Secunda conclusio sit. Nemini licet eiusmodi improbum ministrum non paratum, neque offerentem Sacramentum ad id inducere, nisi uel perentem necessitas cogat, uel exhibentem officium obliget.

Et ratio est, quia quempiam in peccatum inducere, peccatum est, eò quòd sit causam dare peccandi.

Itaque tunc licebit eum, quem scio indignè ad ministrandum Sacramentum inducere, quando ipse est meus prælatus, uel, si non est meus prælatus, ego tamen sum in necessitate Sacramenti cõstitutus. In his igitur duobus casibus tantum, licet ministrum nequã inducere ad ministrandum Sacramentum, sed in articulo necessitatis, & quando minister est meus prælatus, tunc licet eum inducere, etiam extra necessitatis articulum ad Sacramenta ministranda, nec per hoc qui talem

lem ministrum, seu prælatum inducit, dicitur alium ad peccatum inducere, quia non est propriè inducere ad malum, sed inducere ad id, quod ius est petentis: quod quidem alter facere tenetur, atque adeo bene facere, quare si non vult se in gratiam Dei recipere, ut id faciat, sua erit culpa.

Sed extra hos duos casus nulli licet malum ministrum ad ministrandum Sacramentum inducere, ut ex S. Th. & ex alijs.

Exa. Quare in his duobus casibus licet si ne peccato ministrum malum ad administrationem Sacramenti inducere.

Ele. Quia in his duobus casibus homo utitur iure suo inducendo malum ministrum ad Sacramentum ministrandum, & qui suo iure utitur nulli iniuriam facit, inde est, quod licitè facit, ergo sine peccato facit.

Quod autem in his duobus casibus quis suo utatur iure, patet expressè.

Quip-

Quippe dum quis extremæ subest necessitati, unusquisque ei (si potest) tenetur opem ferre, atque adeo id petens ius habet unum quemlibet inducendi ad administrandû Sacramentum.

Insuper prælatus meus, etiam extra necessitatem tenetur mihi nisi ab Ecclesia cohibitus sit, quoties petiero, Sacramentum ministrare; ergo dum peto, & induco, & cogo, meo vtor iure, qui autem (ut dixi) vtitur iure suo, nemini iniuriam facit, ergo licitum est petere.

Sed extra hos duos casus non licet id facere, nam tunc non habeo ius inducendi ad collationem Sacramenti. Hæc & ex Caiet. 3. parte q. 64. art. 6. & Soto 4. dist. 1. quæst. 5. art. 6.

Sed S. Tho. inquit, quòd non est tutum præter necessitatis articulum talem prælatum ad hoc inducere. Hec ille 4. dist. 24. q. 1. art. 3. q. 5. ad 3. & ita teneo ego, quòd non liceat etiam præ-

prælatum inducere ad ministratio-
nem Sacramenti, nisi ex iusta causa,
sed alios ministros non nisi in extre-
ma necessitate.

Exa. Bona est solutio. Sed utrùm solùm
necessitas implendi præceptum Eccle-
siæ etiam citra articulum mortis, fa-
ciat sibi ius inducendi peccatorẽ non
paratum, ut ei ministret Sacramen-
tum? Puta exempli gratia, sub articu-
lum Paschatis confiteri teneor, habeo
indulgentiarum gratiam, ut possim
eligere confessarium, utrùm possim
inducere non paratum?

Cle. Respondeo, quòd si sit meus præla-
tus possum quidem, quia cum ipse te-
neatur, ius habeo illum urgendi: Aliũ
verò ministrum minimè, nam licet
priuilegium mihi facultatem faciat
quemlibet eligendi, nemo tamen,
qui meus non est prælatus tenetur
meam audire confessionem: quare
ego non habeo ius compellendi, atq;
adeo

adeo nec inducendi, sed solum in extrema necessitate mortis; quia cum confessio, & absolutio hominem possit facere ex attrito contritum, periculum est, ac perinde, ubi Sacerdotis copia haberi potest, nepharium crimen absque Sacramento absolutionis de uita decedere, & multo equius Sacramentum Baptismi in extrema necessitate, à quocumque quantūvis peccatore exigitur, ut doctè Sot. 4. dist. 1. q. 5. ar. 6.

Exa. Bene responsum, sed hinc dubium emergit, utrum eiusmodi excommunicatum non nominatim liceret perinde inducere, ac si non esset præcisus in duobus superioribus casibus, sed, uel quo esset inducentis prælatus, uel quo inducens esset in extrema necessitate Sacramenti? Et ambiguitatis ratio est, quod qui non est excommunicatus per solam animi contritionem, licite potest conferre Sacramentum ad quod inducitur. Si autem sit ex-

L com-

communicatus, quamuis non nominatim, etiam si sit in gratia, non potest iustè id perficere, antequam absoluat ab Ecclesia; quare alter inducit eum ad id, quòd sine culpa facere nequit, quòd apparet nefas, eo præsertim, quòd in dicto Concilij decreto (de quo supra) subditur. Per hoc autem non intendimus ipsos excommunicatos in aliquo releuare; aut eis quomodolibet suffragari, propter quod uerbum Adrianus in quæst. de Baptis. ar. 3. in 2. argumen. ad oppositum tenet, huiusmodi excommunicatos ministrando Sacramenta peccare, quamuis alij licitè eadem ab illis recipiant. Paluden. autem in 4. distin. 5. q. 2. ait excommunicatum in extrema necessitate, baptizando, non peccare propter necessitatem illius Sacramenti, de cæteris autem tacet.

Cle. Ad hoc dubium respondetur, quòd licet in extrema necessitate Sacramen-
ti

ti inducere quemcunque etiam excom-
municatum non nominatim, nec cle-
ricorum percussorem, & pariter li-
cet eiusmodi prælatus excommuni-
catus, non tamen nominatim, e-
tiam extra necessitatem ad Sacramen-
ti collationem inducere, absque pec-
cato. Et ad rationem in contrarium,
quibus concluditur ipsos ministros
peccare dicimus, quod huiusmodi
excommunicati ministrantes Sacra-
menta in supradictis casibus, quibus
petens habet ius petendi, & inducen-
di, nempe quia eius prælatus, uel Pa-
rœcianus est, uel in extrema necessi-
tate Sacramenti inuenitur: si modo
per internum animi motum conte-
rantur, nulla inficiuntur culpa in ex-
communicatione, ministrando Sa-
cramenta.

Si enim mihi licet in huiusmodi
casibus excommunicatos inducere
ad administrationem Sacramenti, er-

go & licitum erit eis, & illud ministrare. Nimis quippe rigidum est, hominem compellere, qui non possit ab excommunicatione absolui, ac perinde (ut Adrianus putat) nec sine peccato ministrare, & quòd scilicet excommunicatos tolleratos inducere sine peccato, liceat etiam, & eis in supradictis casibus ministrare: ex supra dicto Concilio Constantien. colligitur.

Cum enim consulendo timoratis conscientijs in bonum petentium concessit illam communicationem cum excommunicatis, ex rei consequentia concessit ipsis excommunicatis, ut Sacramenta præberent, quando aliàs tenerentur. Alioquin non satis fuisset petentibus consultum, nam tunc illi ministri perplexitate complicarentur, vtrinque scilicet, siue Sacramenta præberent, siue secus, peccatum timentes. Imò possent se iustè defendere, allegantes se non posse id facere sine scelere, quod

quod nulla prorsus de causa vlli fas
est committere.

Quòd ergo continuò in Concilio
allegato subnectitur. Non intendi-
mus eos tamen releuare, &c. eatenus
intelligitur, quòd illi excommunica-
ti, nec possunt suscipere Sacramenta,
nec ad ea conferenda sese ingerere, ni-
si iure compulsi.

Quare, si non sint prælati aut pe-
tens in extrema necessitate, nullo mo-
do, nec à quouis requisiti debent Sa-
cramenta administrare. Neque uerò
in hisce casibus excusantur, nisi per
contritionem apud Deum emendati;
quoniam ministrare in peccato, extra
necessitatem Baptismi (ut supra) sem-
per peccatum esset. Hæc Sot. 4. dist.
1. quæst. 5. art. 6.

Exa. Sed quæro utrum excommunica-
tus occultus possit sacra facere ante ab-
solutionem, si habeat contritionem,
& cum probabiliter est certum cre-

L 3 ditum

ditum, & infamatum iri, cum esse excommunicatum, nisi celebret.

Clc. Respondetur affirmatiuè, modò non sit in mora petenti absolutio- nem, ut Nauar. cap. 27. §. 239.

Qui etiam tenet in tali casu ne dum excommunicatum occultissi- mum posse sacrum facere, sed etiam cum alijs interesse choro, & huiusmo- di, quando est positus in periculo in- famiæ, nisi hæc faciat. Hæc ibidem.

Imò affirmat, quòd licet facere sa- crum post debitam contritionem, & confessionem ante dispensationem, ei qui occultissimè occidit alium, & probabiliter est certum creditum, & infamatum iri cum illud fecisse, nisi celebret; quia lex naturalis, & diui- na de defendenda sua fama, præstat legi humanæ de abstinendo à sacro in irregularitate.

Et idem dicit de moniali inciden- te occultissimè in censuram Papalè, uide-

uidelicet, ut ante moram petendi absolutionem possit communicare, quando alia ad id tenentur, & interesse choro, & alijs, à quibus si abstineret fama eius, & monasterij periclitaretur. Hæc ille cap. eodem 27.

§. 239.

Exa. Satis dictum puto de ministris Sacramentorum; nunc restat uidere de suscipientibus ipsa Sacramenta, quæro igitur primo, utrum necessario requiratur ex parte suscipientium aliquod Sacramentum, quod non sint in mortali?

Cle. Dico, quod suscipientes aliquod Sacramentum in peccato mortali existentes, mortaliter peccant, unde dicunt Doctores, quod peccat mortaliter, credens, aut credere debens se reum mortalis culpæ, aliquod Sacramentum suscipiens, nisi ita se credat attritum, quod adiuncto Sacramenti calore fiat contritus, ex S. Th.

L 4 4. dist.

4. dist. 24. q. 1. ar. 3. q. 1. Angelica Sacram. §. 10. Syl. Sacra. Nau. c. 22. §. 3.

Exa. Sed utrum sufficiat contritio tantum, uel attritio ad suscipienda Sacramenta, uel etiam actualis confessio necessario requiratur?

Cle. In susceptione Sacramenti Eucharistiæ necessario requiritur actualis confessio, & non sufficit contritio, illi qui conscientiam peccati mortalis habet, in Concil. Triden. sessio. 13. de Euchar. cap. 7. & can. 11. & S. Th. 4. dist. 16. in expos. litteræ, & distin. 17. q. 3. art. 1. q. 5. & Sot. 4. dist. 12. q. 1. art. 4. Nau. cap. 21. §. 49. & omnis Theologorum ferè schola idem tenuit esse, ante Concil. Trid.

In susceptione autem aliorum Sacramentorum sufficit contritio, uel talis attritio, quæ adiuncto calore Sacramenti fiat attritio. Hoc est dictu, quod habens talem attritionem, & accedens ad Sacramentum, ex vi illius

ex at-

ex attrito fiat contritus. Quare autem in receptione aliorum Sacramentorum nõ requiritur actualis confessio, sed sufficiat solùm contritio, dici potest, quòd est propter excellentiam ipsius Sacramenti, quod omnibus alijs est dignius, & ideo in recipiente illud requiritur maior, & dignior dispositio, & præparatio, quàm requiratur per receptionem aliorum Sacramentorum. Item etiam, quia Ecclesia, & doctores omnes solùm mentionem faciunt. de confessione præmittenda pro Sacramento Eucharistiæ, non autem pro alijs. Vnde D. Tho. inquit, quòd tunc solùm confessio est necessaria, quando ab Ecclesia est præcepta, & quando quis est in articulo mortis, uel habet celebrare, uel communionem sumere, si adsit copia confessoris, uel habet suscipere ordinem sacrum; quoniam simul habet communicare. ex Sancto Thom. 4. sent. dist.

dist. 17. q. 3. art. 1. q. 5. Et quo li. 1.
q. 6. artic. 11. S. Anto. 3. par. tit. 14.
cap. 19. §. 3.

Quamuis aliqui tenuerint, quòd
etiam in receptione, uel administra-
tione aliorum Sacramentorum non
sufficiat sola contritio, sed sit neces-
saria etiam actualis confessio, ut re-
fert S. Anto. & Tabien. loco supra ci-
tato, Sed hæc opinio communiter
non tenetur, licet laudabile sit, & tu-
tius Sacramenta omnia recipere, &
ministrare cum præuia confessione,
quàm sola contritione; tamen ad
hoc nullus de necessitate tenetur, ut
diximus.

Quare aliquis quodcunque Sacra-
mentum ministraturus, uel illud su-
scepturus, quātumlibet imparatus in-
ueniatur, debitam de omnibus suis
peccatis mortalibus contritionem,
vel attritionem habere debet, qua se
probabiliter contritum esse credat:
quod

quod quidem puncto temporis præstari potest.

Et hoc satis est quo ad administrationem, uel susceptionem aliorum Sacramentorum; non tamen (ut diximus) sufficit ad celebrationem, uel communionem, quia præter contritionem confessio peccati requiritur. ut bene monet Nauar. cap. 22. §. 3.

Exa. Sed quæro utrum in recipiente Sacramenta necessariò requiratur intentio suscipiendi illa?

Cle. Dico, quòd necessariò requiritur intentio ex parte recipientis Sacramentum, sed aliter requiritur in adulto, & aliter in paruulis, ut bene ponderat Sotus: in adulto nanque requiritur formalis intentio, qua in Sacramentum consentiat; sed in paruulis usu rationis carentibus, sufficit intentio interpretatiua, puta intentio parentum, uel Ecclesiæ, qui ex parte ipso-

ipſorum in Sacramentum puta Baptiſmi conſentiunt . Vnde Auguſtinus ſuper Ioan. 9. inquit ; quòd ſicut pro paruulo reſpondent miniſtri Eccleſie : ita adultus debet reſpondere pro ſe. Hæc ille. ergo ſicut paruulus interpretatiuam habet intentionem , ita adultus debet etiam habere formalem . ut bene Sot. deducit . Itaque qui recipit aliquod Sacramentum, non in tēdens illud recipere, nihil facit, nam neque gratiam confequitur , nec characterem recipit : unde S. Thom. ſic inquit . Si in adulto deeſſet intentio recipiendi Sacramētum Baptiſmi , eſſet rebaptizandus. Hæc S. Thomas 4. ſenten. diſtin. 6. quæſtio. 1. arti. 2. quæſtio. 3. diſtin. 27. quæſt. 1. arti. 2. quæſtio. 4. & 3. parte quæſt. 68. artic. 7. in corp & ad 2. & quæſt. 69. art. 9. & ſerè omnes Catholici.

Exa. Quid ſi aliquis neque aſſentiens , nec diſſentiens Sacramentū aliquod ,
(puta

(puta Baptismi) reciperet ita, ut neuter se haberet, num Sacramentum verè reciperet.

Cle. Caietanus tenet, quòd intentio in baptizato, non sit per se necessaria, sed solùm per accidens in adulto, ad tollendam contrariam uoluntatem renitentē Sacramento. Vnde inquit. Si fortè contingeret, vt homo neuter ad Baptismum accederet, hoc est nec consentiens, nec dissentiens, sed negatiuè se habens, ille verè reciperet Sacramentum. Hec ille. 3. par. quæst. 68. artic. 7.

At hæc opinio (ut cum ueneratione loquamur) non est uera, nec tenenda, imò per se requiritur intentio in adulto, & uoluntas, itaque si daretur quispiam nec assentiens, nec dissentiens, non susciperet Sacramentum. Hoc nanque probat ratio diui Thomæ 3. parte, quæstione 68. artic. 7. Si enim ad inchoandam nouam

uam uitam requiritur voluntas abij-
ciendi ueterem, à fortiori intentio ca-
pessendi nouam, atque adeo ad hunc
finem suscipiendi Baptismum. Quo-
niam plus requiri uidetur ad inchoan-
dam nouam uitam, quod est quid po-
situum, quàm ad relinquendam ue-
terem, quod uidetur mera cessatio.
Vt bene notauit Sot. 4. senten. dist. 5.
q. 1. art. 7.

Apparet etiam supra dicta opinio
Caiet. falsa, ex ritu Ecclesiæ, nam ba-
ptizandi (ut inquit Sanctus Thomas
ubi supra) secundum ritum Ecclesiæ
profitentur se petere ab Ecclesia ba-
ptismum. Per quod (inquit ipse) pro-
fitentur suam intentionem de susce-
ptione Sacramenti.

Et S. Aug. lib. 4. de Bapt. cōtra Do-
natistas cap. 20. & refertur de cons. di-
stin. 4. can. Cū paruulis. Cum paruuli
nec corde credere valeant, nec ore cō-
fiteri, alij pro eis respondent, ut im-
plea-

pleatur erga eos celebratio Sacramen-
ti. At si pro eo qui respondere potest,
alius respondeat, (nempe pro adulto)
non itidem valet. Ex qua regula illud
in Euangelio dictum est, (Ioan. 9.) æ-
ratem habet, ipse pro se loquatur. V-
bi S. August. tanquam per se necessa-
rium admonet, ut adultus per se Ba-
ptismum petat, dicens se uelle bapti-
zari, suam explicando intentionem,
& uoluntatem.

Et confirmantur hæc omnia, ex so-
lutione argu. 2. diui Tho. 3. parte que-
stio. 68. ar. 7. quod est hoc. Vbi id præ-
termittitur, quod est de substantia Ba-
ptismi, iterandum est Sacramentum:
si ergo intentio baptizati esset neces-
saria, cum de illa alijs nõ constet, qui-
cunque petere possit, ut denuo bap-
tizaretur, ad quod responder ipse di-
cens. Quòd si in adulto deesset inten-
tio, rebaptizandus esset; & si de illo
dubitaretur, baptizandus esset sub cõ-
ditio-

ditione. Hęc ille. Quid igitur clericus ad docendum, quòd si daretur homo neuter non esset baptizatus?

Et demum. Hęc omnia confirman-
tur ex Concil. Carth. 3. cap. 34. quod
refertur de consecr. dist. 4. can. Aegro-
tantes, ubi habetur, quod ægrotan-
tes, qui pro se respondere non pos-
sunt, cùm uoluntas eorum testimo-
nium sui dixerit, baptizentur.

Et ex Conc. Auraicen. cap. 12. ubi
habetur, quòd subito obmutescens
baptizari, aut pœnitentiam accipere
potest, si uoluntatis præteritæ testi-
monium aliorum verbis habet, aut
præsentis in suo nùtu.

Vbi ostenditur, quòd sicut pœni-
tencia, ita & Baptismus requirit uo-
luntatem suscipiendi.

Imò, & Sacramentum confirma-
tionis, Ordinis, & Extremæ Vnctio-
nis, intentionem susipientis requi-
rit. Hęc ex Sot. 4. dist. 5. q. 1. art. 7.

Firma

Firma sententia igitur est, quòd qui non consentit, nec dissentit in receptionem Sacramenti, nullum Sacramentum recipit: sed requiritur necessariò eius uoluntas ad hoc, quòd Sacramentum teneat.

Exa. Si necessariò requiritur intentio, & uoluntas recipientis Sacramentum ad hoc, quòd Sacramentum teneat; quid dicendum, si quis contra uoluntatem suam, (putà ob timorem mortis, & huiusmodi) Sacramentum aliquod reciperet, num uerum Sacramentum susciperet?

Elc. Ad hoc respondent Doctores dicentes, quòd si quis absolutè in Baptismum uel in aliquod aliud Sacramentum consentiret, quamuis conditionaliter metu mortis inuitus esset, Sacramentum uerè susciperet quantum ad characterem, & fidem mortuam, non autem gratiam. Ut si quis terroribus, ac suppliciis uehe-

M menter

menter percussus, ut mortem euaderet, baptizari consentiret, Christianus fieret. Etenim (ut 3. Ethic. ait Aristot.) ille quanquam conditionaliter nolit, absolutè tamen vult.

Vnde illud iuridicum emanauit, coacta uoluntas, uoluntas est, 15. q. 1. can. Meritò.

Sed si quis per uim, hoc est simpliciter inuitus baptizatur. Sacramentum nullo modo recipit.

Simpliciter autem inuitus is dicitur, qui absolutè dissentit. Vt cum quis (ut inquit S. Tho.) reclamans immergitur violenter, tunc talis nec Sacramentum suscipit, nec rem Sacramenti.

Secus autem est, (ut diximus) si sit coactio inducens sicut minis, uel flagellis ita quòd baptizatus potius eligat baptismum suscipere, quàm talia pati, tunc suscipit Sacramentum, sed non rem Sacramenti.

Vnde

Vnde dicendum, quòd in adultis non requiritur uoluntas absoluta suscipiendi, quod Ecclesia confert; sed sufficit uoluntas conditionata, sicut est in uoluntarijs mixtis, ut dicitur in 3. Ethico. Hæc ex decreto Innocen. cap. Maiores. & S. Tho. 4. sent. dist. 6. q. art. 2. q. 3.

Exa. Hæc responsio, & si bona sit, ingerit tamen aliquam difficultatem, quoniam pacto scilicet, sufficiat ad suscipiendum Sacramentum baptismi uoluntas conditionata, puta si ob timorem quis consentiat, ut baptizetur; cum tamen Sacramentum matrimonij non teneat, si ex metu contrahatur, ergo non est uerum, quod quis possit suscipere uerum Sacramentum, etiam quòd ex metu illud suscipiat?

Ch. Respondetur, diuersam esse rationem. Quoniam matrimonium est contractus naturalis, & civilis, &

M 2 hac

hac ratione si per iniuriam metu mortis celebretur, iure ipso civili inuolidus est.

Secus est de Sacramento Baptismi, uel ordinis, & similium, quòd cum natura ipsorum Sacramentorum characterem imprimat, quomocunque quis consentiat iure diuino obligatur.

Quare qui Christianus esse renuit, morti potius succubere debet, quàm se sincere baptizari, ne illam irroget baptismo iniuriam, atque idem dicendum de Sacramento ordinis; ex Sot. 4. dist. 1. art. 7.

Exa. Sed quæro, utrum sicut necessario requiritur intentio in recipiente Sacramentum (ut supra dictum) est, ita etiam necessario requiratur & fides? ita quòd sine fide suscipi non possit, putà si quis Baptismum, uel ordines, aut confirmationem susciperet, non credens in hu.

huiusmodi Sacramentis aliquid uirtutis esse, uerè susciperet ipsa Sacramenta?

Cle. Respondetur per distinctionem, quibus conclusionibus. Duo enim efficiuntur in anima per baptismum, siue per alia Sacramenta, characterem imprimentia, character. s., & gratia.

Est ergo prima conclusio, ut recta fides sit in eo, qui baptizatur, uel ordinatur, & huiusmodi necessaria ad consequendum prædictorum Sacramentorum fructum: nempe gratiam, & remissionem peccatorum. Secundum illud Roma. 3. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi: est tamen hic semper sermo de adultis, nam paruuli nullum habere queunt actum fidei.

Secunda conclusio. Ad suscipiendum Sacramentum, eiusq; characterem cum mortua fide, non est in suscipiente necessaria recta fides; sicut

M 3 nec

nec recta fides Sacramenta conficientis, uel ministrantis, dummodo adsint cætera, quæ sunt de necessitate Sacramenti, scilicet materia, & forma, & intentio Sacramenti conferendi, & suscipiendi, & ratio est, quia Sacramenta non perficiuntur per iustitiã illius, qui confert, aut suscipit; sed per uirtutem Dei. Ut habetur de consecra. dist. 4. can. Baptis. Hæc ex S. Tho. 4. sent. dist. 6. q. 1. ar. 3. & 3. par. q. 68. artic. 8. Caiet. ibid. Sot. 4. distin. 5. quest. 1. art. 8.

Exa. Adhuc restant duo dubia, ut tandem finem huic dialogo imponamus. Et primò querò utrum sicut nō licet inducere malum ministrum ad Sacramenta ministranda, nec ipsa recipere à concubinario publico, & notorio, (ut supra dictum est) ita etiam non liceat videre illorū missam?

Secundò, quæro cum Sacramentorum quædam iterari possint, &

que-

quædam non, quam pœnam incur-
rerent, qui illa iterarent, quæ non es-
sent iteranda, tam in conferendo,
quàm in recipiendo ea?

cl. Ad primum dico, quòd illud met
seruandum omnino est, in auditio-
ne, uel uisione missæ nequam sacer-
datis, uel excommunicati ministri;
quod seruandum fore diximus de re-
ceptione Sacramentorum ab huius-
modi, & de inductione ad Sacramen-
ta ministranda.

Quare dum licebit de manu co-
rum Sacramenta suscipere, uel eos ad
hoc inducere; licebit etiam & eorum
missam audire, ubi autem nefas est,
& prohibitum ab eis Sacramenta per-
cipere, uel eos ad hoc inducere; ne-
fas etiam erit, & prohibitum eorum
missam uidere; ex S. Thom. 3. parte
q. 82. art. 9.

Est tamen non mediocre dubium
(ut Nauar. inquit) inter recentiores, an

M 4 qui

qui audiunt missam publici concubinarij, mortaliter peccant.

Verum, ut resolutoriè respondeā, dico cum diuo Thoma, quòd qui uident missam concubinarij, peccant mortaliter.

Attendendum tamen est, quòd hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publicis fornicarijs, qui propriè dicuntur publici, quando iudicio, & sententia Ecclesiæ vocantur publici; uel quando non potest peccatum aliqua tergiversatione celari.

Peccant etiam mortaliter illi, qui huiusmodi concubenarios, & fornicarios publicos inducunt ad celebrandum, & quorum audiens est causa, ut illi celebrent, & sine iusta causa eorum missam audiunt; quia mortale peccatum est præbere causam mortaliter peccandi. Hæc ex S. Tho. 3. p. quest. 82. art. 9. Nauar. cap. 25. §. 78. Syl.

Syl. cleric. 2. §. 4. & de hoc etiam dialog. 5. §. 792.

Exa. — Quid si aliquis ex ignorantia non crederet esse peccatum huiusmodi sacerdotis missam audire, num excusabitur à mortali peccato?

Cle. — Scientes, uel scire debentes hanc legem, quòd qui missam prædictorum sacerdotum audiunt, peccant mortaliter, non excusantur; qui autem probabiliter ignorant hanc legem prohibentem, ne quis missam concubinariï notorii, aut fornicarii audiat, non peccant, quia ignorantia probabili iuris positiui excusantur. capit. 2. de constitut. ut Nauar. cap. 25. §. 79.

Neque confessarius tenetur ad docendum eam pœnitentiam, imò imprudentiæ esset id facere, ut ait Gab. in 4. dist. 13. q. 1. dubio 4. & Rosella verbo clericus 3. §. 2.

Sed hoc intelligendum (secundum Nauar.)

Nauar.) quando considerata qualitate pœnitentis, & clerici, illa admonitio nihil prodesse crediderit. Hæc ille. cap. eod. 2. §. 79.

Exa. Si prohibemur uidere missam publici excommunicati, uel notorij concubinarij, utrum etiam prohibeamur adorare Hostiam, & Calicem; quando illa ipsi in missa eleuant.

Cle. Inquit D. Tho. quòd Hostia à talibus consecrata, est adoranda, & si seruetur, licetè potest sumi à sacerdote legitimo, hec ille 3. parte quaestio. 82. artic. 9. ad 1.

Exa. Sed quæto utrum missa prædictorum Sacerdotum excommunicatorum, uel concubinariorum, & huiusmodi sit alicuius ualoris? & tantum ualeat missa mali sacerdotis, quàm boni sacerdotis?

Cle. Dicunt Doctores, quòd licet quoad essentialia missæ scilicet continentiam realem corporis, & sanguinis Domini,

ni, & quo ad effectū operis operati pares sint missa boni sacerdotis, & mali.

Quo ad tamen preces, & effectum operis, multò melior, & efficacior est missa boni, & plus ualet ad impetrandum gratiam, quàm mali sacerdotis, secundum omnes Theologos.

Quanto enim melius est instrumentum, tantò opus melius efficitur. Et ideo cæteris paribus, melius est audire missam boni Sacerdotis, quàm mali, ut bene S. Tho. innuit.

Quo fit, ut prudentiæ sit potius commendare missam Sacerdoti bono, quàm malo. tum quia commendare illi est aliquem peccandi periculum, commendare autem huic, nullum. ut optimè consulit Nauar.

Exa. Quid si instet dies festus quo quis uidere missam tenetur, & non adesset alius sacerdos, nisi excommunicatus, seu publicus concubinariur, qui celebrare posset, num esset uidenda illorum

illorum missa.

Cl. In hoc casu homo esset liber à præcepto, & excusaretur ab obligatione de uidendo missam, nam tunc magis abstinere debet à missa, quàm uidere missam horum sacerdotum. ut Syl. uerbo, Missa 2. §. 3.

Exa. Quid dicitis ad dubium de iterantibus Sacra, quæ non sunt iterabilia?

Cl. Qui reiterant Sacramenta characterem imprimunt, tam dantes, quàm recipientes illa scienter, peccant mortaliter secundum omnes: & ultra peccatum mortale fiunt etiam irregulares secundum aliquos, & nisi per Papam dispensantur, nisi ignorantia probabili hoc faciant; quia tunc per Episcopum dispensari possunt. De consecr. distin. 5. cap. quod agit de bis confirmatis. & cap. 1. 68. dist. quod agit de bis ordinatis. & ita tenent Sanct. Anto. 3. parte titu. 28. capitu. 6. §. 3. & Nauar. capitu. 27.

§. 247.

§. 247. & alij.

Alij autem tenent, quòd irregularitatem non incurrunt Sacramenta iterantes, præter baptismum, itaque solum illi irregularitatem incurrunt secundum istos, qui bis recipiunt, uel dant Sacramentum baptismi; non autem qui alia Sacramenta non reiterant, dando, uel recipiendo illa pluries.

Et ratio eorum est, quia priuilegia amplianda sunt, pœnæ uerò restringendæ. Quare cùm in iure non decernatur irregularitatis pœna, nisi iterantibus Baptismum, non est ad iterantes alia Sacramenta extendenda, insuper pœna irregularitatis in odium Donatistarum fuit rebaptizantibus imposita, quippe qui illam sustinebant hæresim, quòd baptizati ab hæreticis essent rebaptizandi, quæ quidem ratio de aliis Sacramentis, non militat. Et hanc positionem tenent,

Dialogus

tenent Scotus, qui acerrimè eam defendit 4. sent. dist. 7. q. 5. & Palud. eadem dist. quæst. 2. & Sotus 4. dist. 7. q. 1. art. 5. & alij.

Exa. Quam opinionem sequeris?

Cle. Sequor hanc secundam propter rationem allatam.

Exa. Et quid respondendum esset ad auctoritatem quam adducunt hi, qui primam opinionem amplectuntur?

Cle. Dico, quòd licèt in dicto cap. quod ipsi allegant fiat mentio de alijs etiam Sacramentis, puta de Sacramento ordinis, & confirmationis, tamen non fit mentio ibi de irregularitate, nisi pro iteratione Baptismi. ut notat Angelica, irregularitas. §. 24. & Armilla ibidem. §. 84.

Exa. Quid si aliquis ex ignorantia rebaptizat, uel rebaptizetur, num pœnam irregularitatis incurreret?

Cle. Si est ignorantia facti, & sit inculpabilis, puta si quis se esse baptizatum legitimè

legitimè ignorās, iterum baptizetur, aut si baptizetur ignorans se baptizari, ut si ipsum inscium alter rebaptizet, uel si sacerdos in Ecclesia, baptizet puerū sibi oblatum, qui iam domi occultè ab alio fuerat baptizatus: excusat' à pena irregularitatis, & ab omni culpa. Sed si est ignorantia iuris, puta si quis ignorans pœnam in iure appositam contra rebaptizationem, scilicet rebaptizet, uel rebaptizatur. non excusatur ab irregularitate, & ita tenent Scotus 4. senten. dist. 6. q. 8. & Nauar. cap. 27. §. 246. & alij plures.

Et præcipuè Sotus, qui tamen addidit, quòd si quis habet inuincibilem ignorantiam iuris excusatur ab irregularitate, ut si quis rusticorum puer, ignorans prorsus se male facere, aut alium rebaptizaret, aut ab alio paruulo rebaptizaretur, fortasse quoniam nullam commisit culpam, nullam

lam contraheret irregularitatem .
Hæc ille 4. sent. dist. 3. quæst. 1. art. 9.
Alii autem tenent qua nec ignoran-
tia facti excusat ab irregularitate, quo
ad rebaptizatum tantum, non autem
rebaptizantem . & hanc opinionem
sequitur Palud. 4. sent. dist. 6. q. 4. &
consentire uidetur S. Anto. in 3. parte
tit. 14. cap. 13. §. 12.

Sed prima opinio est melior , &
uerior ; & ideo sequenda .

FINIS DIALOGI.



CIRCUNSTANTIAE

CONFESSIONIS,
quæ apponi debuerant in isto fol. 25.

VIDELICET,

*Quis, Quid, Vbi, Per quos, Quoties,
Cur, Quomodo, Quando.*



QUIS ipse peccator sit, Clericus, uel laicus, iuuenis, uel senex, &c. nam magis peccant si sint Sacerdotes, uel Clerici quàm laici, senes quàm iuuenes, maiores quàm minores.

Quid. idest si enorme, uel paruū, et si sit peccatum, Iræ, Gulæ, uel Luxuriæ, uel si percusserit clericum, uel laicum, & huiusmodi.

Vbi, in loco sacro, uel prophano, uel publico.

Per quos, idest quibus mendiantibus

N bus

bus, quibus auxilijs, si per se, uel per alios fieri fecit, & si per clericos, uel laicos.

Quoties, idest si reiterauerit tale peccatum, & quoties idem peccatum, si in memoria habet dicat, uel si semel uel pluries, secundum existimationem suam dicat numerum.

Cur, scilicet, qua intentione, quo animo, si præuenit tentationem, uel ab ea fuit præuentus, uel qua occasione id fecit, si cupiditate, an paupertate, si iocosè, an serio.

Quomodo, idest per quem modum id fecit, uel qualiter fecerit, si fuit agens, uel patiens, si indebitis modis, & ignominia, ut in luxuria, & in homicidio, ut Piratæ, & de prædatores, &c.

Quando, si tempore sacro, festiuo, uel tempore ieiunij, uel quando uult communicare.

DE

DE CONDITIONIBVS CONFESSIONIS.

Debet confessio decem septem conditiones habere ad hoc, quòd sit perfecta, quæ in his uersibus continentur.

*Sit Simplex, Humilis, Vera, Pura, Fidelis,
Atq. frequens, Nuda, Discreta, Libens,
Verecunda,*

*Integra, Secreta, Lacrymabilis, Accelerata,
Fortis, & Accusans, ac sit parere parata.*

1 *S* It simplex. i. sine admixtione rerū impertinentium, quòd non recitet in confessione, nisi quod ad quantitatem, & qualitatem peccati pertinet.

2 Humilis, ut se miserum confiteatur, & infirmum, & flexis genibus, & capite discooperto, si est uir: si est mulier uelato capite, & sit humilis corde, & in modo loquendi.

Vera, in uera fide dicta non dimit-

N 2 ten-

lendo necessaria, nec confitendo, quæ non fecit peccata, nec mentiri in confessione.

4 Pura, scilicet recta sit intentio ad ueniam consequendam solum, & non ad hoc ut bonus reputetur, uel ut euadat flagella, & alias temporales tribulationes.

5 Fidelis, idest fide uiua, & sincera, scilicet quod tam confitens, quam sacerdos sint uerè fideles, & quæ dicunt sint uera, & non iocosa, & in uera fide dicta.

6 Frequens, quia est ualde utilis, ut, qui frequenter cadit, frequenter resurgat per confessionē, & quanto pluries confitetur turpitudinē criminis, tãto facilius inueniet gratiam remissionis.

7 Nuda, quod non inuoluatur obscuritate uerborum, ne sacerdos intelligat, non tamen loqui debet inhonestè in materia turpi; sed tantum ut sacerdos intelligat.

Di-

- 8 Discreta . i. sciens quòd maiora cū
 maiori grauitate , & dolore confitea-
 tur , & confiteatur discreto sacerdoti ,
 ut sciat interrogare , & dicat distinctè
 peccata mortalia omni meliori mo-
 do, quo possit recordari .
- 9 Libens, seu uoluntaria, libenter fa-
 cta, & non coacta per aliquem timo-
 rem, ut in pueris .
- 10 Verecunda, ut non se iactet de pec-
 catis , propter aliquam seculi uanita-
 tem admixtam : sed erubescat de pec-
 cato , & offensione Dei , & Proximi ,
 quoniam uerecundia magna est pœ-
 na, quàm peccator patitur, reuelando
 pudenda sua .
- 11 Integra , ut nō subtrahatur aliquid
 de his, quę manifestanda sunt , neque
 diuidat confessionem , sed uni soli sa-
 cerdoti omnia peccata , & omnes cir-
 cunstancias necessarias , quas habet
 in memoria, confiteatur .
- 12 Secreta, ex parte confitentis, & con-
 N 3 fessio-

confessoris, ne alta uoce confiteatur peccata sua, & hoc propter scandalum, neque iactet se cum alijs, dicens confessus sum talia, & talia peccata; & confessor debet iniungere secretò Pœnitentiam, ne ab alijs audiatur, neque reuelare confessionem Pœnitentis potest, quacunque ex causa, uel quocunque prætectu.

13 Lacrymabilis, scilicet cum dolore, & displicentia mentis, & cordis omnium suorum peccatorum, atq; cum proposito deinceps non committendi illa, uel alia peccata mortalia.

14 Accelerata, ne nimis prolongetur, sed citò post peccatum mortale confiteatur, habita opportunitate, uel habeat propositum confitendi, quando tenetur in periculo mortis, & quando uult communicare.

15 Fortis, ut non dimittat peccata propter uerecundiam, uel timorem.

16 Accusans se ipsum, & non alios,
&

& non excuset se accusando peccata
aliorum.

17. Sit parere parata sacerdoti, idest
obedire confessori in his, quæ discre-
tè sibi imponuntur, & hoc cum inte-
riori gaudio, quia uitam recuperat
infinitam.



IMPEDIMENTA

MATRIMONII,

qua apponi debuerant in isto fol. 49.

Duodecim sunt impedimenta matrimonij, quæ matrimonium contrahendum impediunt, & iam contractum separant, quæ continentur in his versibus.

*Error, Conditio. Votū, Cognatio, Crimen:
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen,
Honestas*

Si sis affinis, si forte coire nequibis.



ERROR, ut si quis credebatur contrahere cum Maria, & contraxit cum Dorothea, vel credit contrahere cum primogenita, & supposita fuit ei secunda, seu tertia, & sic intelligitur de muliere erga uirum.

Con-

2. Conditio quoq; impedit matrimonio, quando unus ex coniugatis inuenit aliam esse seruam, quam putabat liberam, eoq; magis si alia honestæ conditiones appositæ fuerint, uti si pater assentiet, uel si fuerit dos tanta, quæ si fuerint ueræ conditiones suspendunt matrimonium, donec adimpleantur.
 3. Votum approbatæ religionis, aut sit professionis tacitæ, uel expressæ, impedit matrimonium, idirimitq; iam contractum, solemne inquam, nam simplex uotum uim habet solum impediendi; sed nequaquam dirimendi.
 4. Cognatio impediens, & dirimens, ut inferius enodate dicitur, triplex est, scilicet Naturalis, Spiritualis, & legalis. Naturalis diuiditur in consanguinitatem, & affinitatem.
- Consanguinitas est propinquitas ex uno eodemque sanguine proueniens:

niens: uel est uinculum personarum ab eodem stipite ascendendum, uel descendendum carnali propagatione contractum, quæ impedit usque ad quartum gradum inclusiue.

Affinitas est proximitas personarum proueniens ex copula carnali per maritum, & uxorem, nam mulier efficitur affinis omnium consanguineorum uiri sui, & ipse efficitur omnium mulierum consanguinearum dictæ mulieris, usque ad quartum gradum inclusiue, ideòq; illa non potest nubere alicui illorum consanguineorum in eodem gradu, ut dictum est de consanguinitate.

Est & aliud genus cognitionis, quod prouenit ex copula carnali fornicationis, quod impendebat ante sacrum Concilium Tridentinum usque ad quartum gradum, ut supra dictum est; sed per dicti sacri Concilij reformationem, hodie impedit tantum

tum illos qui hoc pacto sunt coniuncti in primo, & secundo gradu, in ceteris gradibus potest contrahi.

Spiritualis cognatio contrahitur per sacramenta Baptismi, & Confirmationis, ut suis locis dictum est.

Legalis cognatio ex adoptione, qua quis adoptat aliquem in filium, uel aliquam in filiam, quæ impedit matrimonium inter adoptantem, & adoptatum, & inter filios unius, & alterius cum ipsis: præterquam in casu emancipationis, in eo enim casu nullum erit impedimentum inter filios adoptantis, & adoptati; adoptans uero nullo tempore poterit ducere uxorem filiam adoptatam, etiam si emancipata fuerit.

5 Crimen, multa sunt crimina, quæ impediunt matrimonium contrahendum; sed non dirimunt contractum, sicut Incestus, Vxorididium, si quis occiderit Sacerdotem, & alia. Verum in
quæ

quædam sunt quæ impediunt contrahendum, & dirimunt contractum, si cuti si Coniunx cum Adultero machinatur mortem mariti, ut illum possit habere in maritum, secuta morte non potest inter eos esse matrimonium. Item si promittit adulteræ uiuente uxore sua ducere eā in uxorem. Item si uiuente legitima uxore scienter adulteram superinducit in uxore, & alia, quæ breuitatis causa dimituntur.

6 Cultus disparitas impedit, dirimitq; matrimonium, quia inter baptizatum & non baptizatam, matrimonium esse minime potest, quoniā cum sit Baptismus ianua per quam itur ad alia sacramenta, impossibile est si illum non susceperit, posse ad alium sacramentum progredi.

7 Vis illata alicui contrahentium impedit similiter matrimonium, quæ
uio-

uiolentia potest oriri à metu mortis,
uerberum, seruitutis, & similibus.

8 - Ordinem sacrum habentes non
possunt contrahere, & si contrahunt
non tener.

9 Ligamen quoque impedit, ac sepa-
rat matrimonium, hoc est esse alliga-
tum per uerba de præsenti alteri, licet
non consumauerit matrimonium,
dummodo ipsa uerba fuerint facta
iuxta decretum sacri Concilij Triden-
tini, nam uiuente ipsa cum alijs con-
trahere non potest.

10 Honestas, idest impedimentum
iustitiæ publicæ honestatis, est pro-
pinquitas proueniens ex sponsalibus,
ut si quis desponsasset puellam septē
annorum, uel aliam, quamuis eam
non cognouisset, nullus tamen de
consanguinitate poterat eam habere
in uxorem, nec ipse aliquam de con-
sanguinitate eius usque ad quartum
gradum inclusuè, quæ propinquitas
per

per decretum sacri Concilij Tridentini non excedit primum gradum, si sint sponsalia quacunque ratione ualida, si uerò non, per eundem Concilium prorsus sublata sunt.

11 Affinitas, de hoc impedimento dictum est supra in quarto de cognitione.

12 Impotentia coeundi, si quis per impotentiam non poterit coire, impedit contrahendum, & dirimit contractum; si uerò est impedimentum accidentale, & potest per medicinam remoueri ualet, & tenet: si uerò non, nullum est matrimonium.

F I N I S.

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani
www.fondolibrarioantico.it

di Gio: Frigerio .



Cinquecentina

n. 111/

15

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani
www.fondolibrarioantico.it

Green Tanager

Catechismus Sacramentalis